МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Допущено до захисту

«____»_____2024 р.

Зав. кафедри, д.е.н., професор

_____ **Прокопчук О.Т.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Виконала – студентка 2 курсу, групи 21 м-ф освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Ніколаєнко Ірина Леонідівна

Науковий керівник – к.е.н., доцент
Ролінський Олександр Володимирович

Умань – 2024

Реферат
на кваліфікаційну роботу
«Стратегічний розвиток банківської діяльності в умовах цифрової трансформації»
студентки факультету економіки і підприємництва
Уманського національного університету садівництва
Ніколаєнко Ірина Леонідівна

Окрім інструментів сегментації, управління подіями та аналізу даних, банківський сектор переходить від відносин, де домінує комерційна організація банку, до більш збалансованих відносин на користь клієнта. Комерційні банки повинні постійно адаптувати свої цілі, методи та інструменти до вимог клієнтів. Тому й для банківської системи України наразі є актуальними проблеми вивчення сутності фінансової стабільності банків з точки зору її безпеки в довгостроковій перспективі. Загальний об'єм роботи складає 67 сторінок, основна частина – 48. Робота містить 6 таблиць, 11 рисунків. Кількість використаних джерел – 72.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення основних тенденцій стратегічного розвитку складових системи моніторингу фінансової стабільності банківської системи в України в умовах цифрової трансформації як напрямку сприяння ефективності реалізації механізму її фінансового регулювання та наближенням до міжнародних стандартів.

Об'єктом дослідження є процес моніторингу фінансової стабільності банківської системи України в умовах цифрової трансформації.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні рекомендації функціонування системи методів та інструментів забезпечення фінансової стабільності банківської системи в умовах цифрової трансформації.

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні засади фінансової стабільності банківської діяльності.

У другому – проаналізовано моніторинг фінансової стабільності банківських установ та його вплив на банківську систему України.

У третьому розділі надано рекомендації щодо стабільності фінансової системи в ЄС в умовах цифрової трансформації.

Анотація

В кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні засади фінансової стабільності банківського моніторингу, проаналізовано моніторинг фінансової стабільності банківських установ та його вплив на банківську систему України та надано рекомендації щодо стабільності фінансової системи в ЄС.

Ключові слова: *моніторинг, цифрова трансформація, фінансова стабільність, банк, установа, банківська система.*

The summary

The qualification work considered the theoretical foundations of financial stability of bank monitoring, analyzed the monitoring of the financial stability of banking institutions and its impact on the banking system of Ukraine, and provided recommendations regarding the stability of the financial system in the EU.

Key words*: monitoring, financial stability, bank, institution, banking system.*

.

ЗМІСТ

ВСТУП		4
РОЗДІЛ 1.	**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**	**6**
РОЗДІЛ 2.	**ОЦІНКА МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**	**13**
2.1	Моніторинг фінансової стабільності банківських установ та його вплив на банківську систему України	13
2.2	Особливості фінансових ризиків банківської діяльності в умовах воєнного стану в Україні	23
РОЗДІЛ 3.	**ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО МОНІТОРИНГУ В СВІТЛІ СТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В ЄС**	**34**
ВИСНОВКИ		**48**
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		**51**

ВСТУП

Актуальність теми. Враховуючи негативні світові тенденції фінансових ринків актуальності набуває питання формування надійної та ефективної банківської системи як в теоретичній, так і в практичній площині за рахунок моніторингу фінансової стабільності. Фінансові кризи, недосконале регулювання діяльності фінансових посередників привело до негативних наслідків в економіці світових країн. Саме тому, міжнародні організації розпочали пошук напрямів підвищення ефективності системи моніторингу, регулювання та нагляду. Концепція банківського моніторингу має свої особливі специфічні ознаки в кожній країні, пов'язану як з процесом еволюції, так і зі структурою влади та самої банківської системи. Однак, час від часу перед кожним центральним банком постає завдання щодо вдосконалення або визначення ефективних механізмів і форм здійснення банківського моніторингу з урахуванням історичних етапів розвитку та новітніх інноваційно-технологічних можливостей, що з'являються в банківській діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню формування та функціонування моніторингу фінансової стабільності банківської системи присвячено праці зарубіжних і вітчизняних науковців та практиків, зокрема, таких вітчизняних авторів, як Васильченко З., Вдовенко Л., Дьяконова І., Кірєєв О., Кузнєцова А., Любунь О., Мельник К., Міщенко В., Мороз А., Непочатенко О., Нікіфоров П., Примостка Л., Раєвський К., Руда О., Савлук М., Смовженко Т. та ін. Незважаючи на значні розробки з даної теми, проблеми моніторингу фінансової стабільності банківської системи України потребують додаткового дослідження, а саме питання, які становлять аналітичну базу для моніторингу фінансової стабільності банківської системи та розробки інструментів його діагностики, враховуючи деталі функціонування банківської системи та її структурних елементів, ще недостатньо розроблені.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення основних тенденцій

стратегічного розвитку складових системи моніторингу фінансової стабільності банківської системи в України в умовах цифрової трансформації як напрямку сприяння ефективності реалізації механізму її фінансового регулювання та наближенням до міжнародних стандартів.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення певних завдань:

– розглянути тенденції фінансової стабільності банківської діяльності;

– проаналізувати моніторинг фінансової стабільності банківських установ та його вплив на банківську систему України;

– дослідити особливості фінансових ризиків банківської системи в умовах воєнного стану в Україні;

– запропонувати рекомендації щодо стабільності фінансової системи в ЄС в умовах цифрової трансформації.

Об'єктом дослідження є процес моніторингу фінансової стабільності банківської діяльності України.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні рекомендації функціонування системи методів та інструментів забезпечення фінансової стабільності банківської діяльності.

Методологія. Для забезпечення всебічності отримання загальної інформації щодо моніторингу фінансової стабільності банківської діяльності використано загальнонаукові (на емпіричному та теоретичному рівнях: формалізація, логічний, історичний методи) та конкретно-наукові методи (метод морфологічного, графічного та системного аналізу, абстрагування, синтезу, аналізу, індукції, дедукції, моделювання, спостереження, порівняння та узагальнення).

Інформаційною базою дослідження виступили нормативно-правові документи, матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України, первинна документація окремих банківських компаній, наукові публікації, інформація з комп'ютерної мережі Internet, а також власні спостереження.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінансові системи відіграють важливу роль для споживачів – як юридичних, так і фізичних осіб – оскільки вони з'єднують сучасні прагнення з економічними успіхами майбутнього. Історично фінансові системи розвиваються через банківську індустрію через природу фіатних грошей. У цьому контексті забезпечення безпечної та надійної діяльності банків відповідає суспільним інтересам. Зрештою, банки керують заощадженнями, пропонують важливі послуги з переказу коштів та сплати зобов'язань, а також надають підприємницьким структурам можливість реалізувати свої економічні плани через кредит. Банківські органи сприяють цьому, визначаючи нормативно-правову базу, яка заохочує інновації, одночасно відстежуючи, щоб банки працювали відповідно до встановлених керівних принципів управління.

Функція фінансової стабільності здійснює моніторинг та аналіз надійності та стабільності системи фінансових послуг і в цьому процесі визначає осередки вразливості, які можуть підвищити ризики та знизити рівень стійкості системи. Ці ризики оцінюються з точки зору того, наскільки вони поширюються на фінансовий сектор, стаючи таким чином системним ризиком і, можливо, на реальну економіку. Моніторинг фінансової стабільності вимагає розуміння як традиційних, так і фінансових ринків, що розвиваються, співвідносяться один з одним і як вони пов'язані з економічними умовами [39].

Фінансова стабільність є основою підвищення стійкості фінансової діяльності в цілому та її складових від змін. Це досягається шляхом управління системними ризиками, які можуть вплинути на фінансову систему, щоб фінанси продовжували залишатися цінною пропозицією для

споживачів у звичайні часи, залишаючись стійкими, коли виникають певні несправності.

Одними із індикаторів, за допомогою яких оцінюють ефективність фінансової стабільності банківської діяльності є принципи (рис. 1.1).

Загальні принципи стратегії забезпечення фінансової стабільності

- Принцип адаптивності та мобільності
- Принцип стратегічності та цілеспрямованості
- Принцип ієрархічності
- Принцип раціональності та економічного ефекту
- Принцип системності
- Принцип комплексності та взаємної узгодженості управління
- Принцип фінансової стійкості
- Принцип конкурентостійкості
- Принцип партисипативності та соціальної орієнтованості
- Принцип каузальності
- Принцип збалансованості
- Принцип інноваційності та розвитку
- Принцип довіри

Спеціальні принципи стратегії забезпечення фінансової стабільності

- Принцип завчасної обачності
- Принцип збалансованості прибутковості
- Принцип суспільної відповідальності
- Принцип економічної відповідальності
- Принцип надлишковості

Рис. 1.1. Принципи реалізації стратегії забезпечення фінансової стабільності банків [8,9]

Забезпечення моніторингу фінансової стабільності банківської діяльності ймовірне лише за умови комплексного, системного, стратегічного і оперативного державного регулювання та саморегулювання банківської діяльності, що забезпечить мінімізацію збитків та виконання комплексу дій щодо забезпечення надійності банку за рахунок дотримання інтересів різних груп клієнтів, насамперед, у частині своєчасного проведення розрахунків за їх дорученнями та отримання готівкових грошових коштів з їх власних рахунків [7].

Удосконаленню фінансової стабільності банківської діяльності сприятиме розробка адаптивного механізму до визначених основних принципів, перелік яких мінливий, що надає можливість спрогнозувати

наслідки впливу як зовнішніх, так і внутрішніх фінансових впливів на банківську систему України.

Отже, фінансова стабільність банківської діяльності – це стан, коли потенційні системні ризики пом'якшуються, щоб дозволити споживачам фінансів, як фізичним, так і юридичним особам, переслідувати життєздатні економічні цілі, уникаючи збоїв у безперебійному функціонуванні самої фінансової діяльності, які можуть негативно вплинути на решту економіки.

Стабільна фінансова система є важливою передумовою для функціонування економіки та ефективної реалізації монетарної політики. Стабільна система характеризується тим, що її окремі компоненти – фінансові посередники та інфраструктури фінансового ринку – виконують свої функції та виявляються стійкими до потенційних потрясінь.

Належне функціонування інфраструктури фінансового ринку та платіжних засобів має важливе значення для економіки в цілому: воно сприяє фінансовій стабільності та довірі користувачів до валюти, забезпечує реалізацію монетарної політики, а також має широкі повноваження щодо нагляду за інфраструктурою фінансового ринку (платіжними системами, кліринговими системами та системами розрахунків) і безготівковими платіжними засобами.

Фінансову стабільність можна визначити як стан, за якого фінансова система – тобто фінансові посередники, фінансові ринки та ринкова інфраструктура – є стійкою до потрясінь і несподіваних змін фінансового дисбалансу. Фінансова стабільність зменшує ймовірність того, що ризики в процесі фінансового посередництва будуть досить серйозними, щоб порушити реальну економічну діяльність.

Сьогодні можна зустріти низку трактувань сталості/стабільності банків та/або банківської системи. Однак вони є досить різноманітними за змістом. До найбільш поширених можна віднести:

– ототожнення понять сталості/стабільності функціонування і розвитку банку й банківської діяльності [4];

– однозначність впливу екзогенних та ендогенних факторів на діяльність банківських установ на макро- та мікрорівнях;

– ототожнення фінансової стабільності з грошовою;

– прив’язка до банківських криз та слабкої зміни ціни активів;

– взаємозалежність із забезпеченням стабільності регіональних банківських систем.

Слід зазначити, що при вивченні питань забезпечення фінансової стабільності банків/банківської діяльності ключовим є дослідження реальних та потенційних ризиків, що становлять небезпеку для фінансової стабільності банківської діяльності (порушення нормативів, зниження рентабельності активів та капіталу тощо) [23].

Характеристиками фінансової стабільності банків є надійність, збалансованість та пропорційність їх функціонування, здатність зберігати стійку рівновагу та надійність протягом тривалого часу. Фінансова стабільність банківської діяльності залежить від фінансової стабільності комерційних банків, що функціонують на другому рівні банківської діяльності (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Основні ознаки фінансової стабільності банківської діяльності

Таким чином, під фінансовою стабільністю банків слід розуміти такий їх стан, що відображає фактичний ступінь досягнення ефективності роботи та позитивного результату функціонування на довгострокову перспективу з урахуванням потенційних ризиків як результат своєчасної реакції на зовнішні та внутрішні впливи на національному та регіональному рівнях.

Потенційний вплив системних ризиків на стабільність і стійкість фінансової діяльності єврозони/ЄС оцінюється за допомогою кількісних інструментів, таких як макро-стрес-тести, мережевий аналіз та інші пов'язані інструменти моделювання.

Макро стрес-тести часто використовуються для прогнозування стійкості банківського сектора до макроекономічних і фінансових подій. Поточна система моніторингу системних ризиків складається із індикаторів фінансової стійкості та банківських стрес-тестів (рис. 1.3).

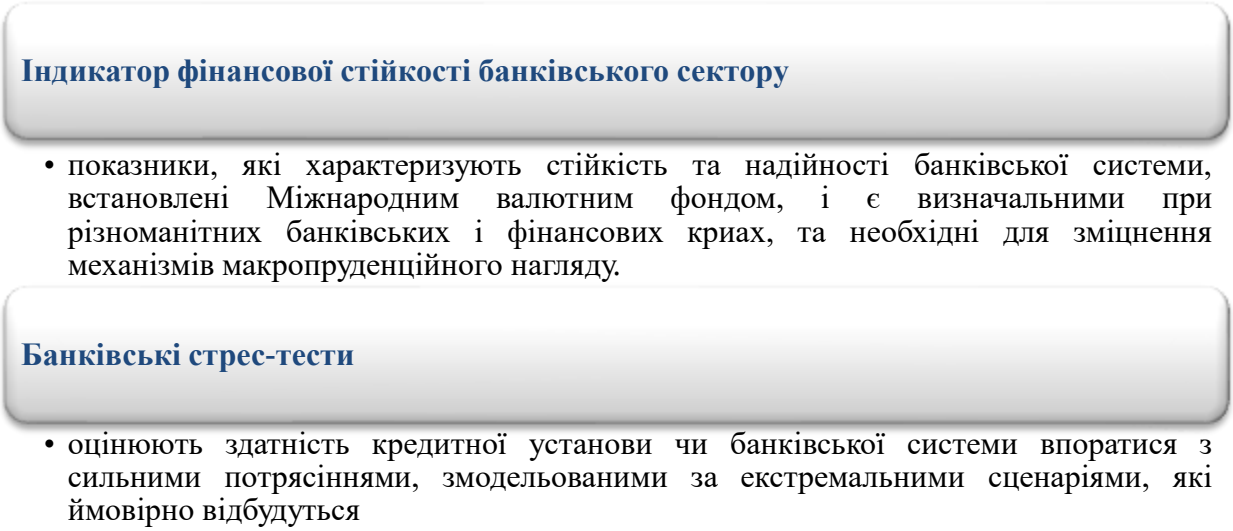

Рис. 1.3. Визначення системних ризиків банківської діяльності

Окрім, цього оцінюється здатність банківського сектора до стійкості за допомогою впровадження різних фінансових інструментів. Також проводяться деякі реформи щодо вдосконалення нормативно-правової бази фінансової системи, до них входять проекти, пов'язані із запровадженням показників макропруденційного нагляду для банківського та фінансового секторів, визначення системно важливих банківських установ, нагляду на

консолідованій основі за банківськими групами та нагляду, що доповнює фінансові групи.

Макропруденційні заходи спрямовані: на запобігання накопиченню надмірного ризику від зовнішніх факторів, або зменшити втрати від ризику, згладжуючи фінансовий цикл; зробити фінансовий сектор більш стійким і обмежити ефект зараження; сприяти загальносистемній перспективі фінансового регулювання з метою створення належної діяльності стимулів для учасників ринку.

Макропруденційні інструменти, можна, умовно, розділити (рис. 1.4).

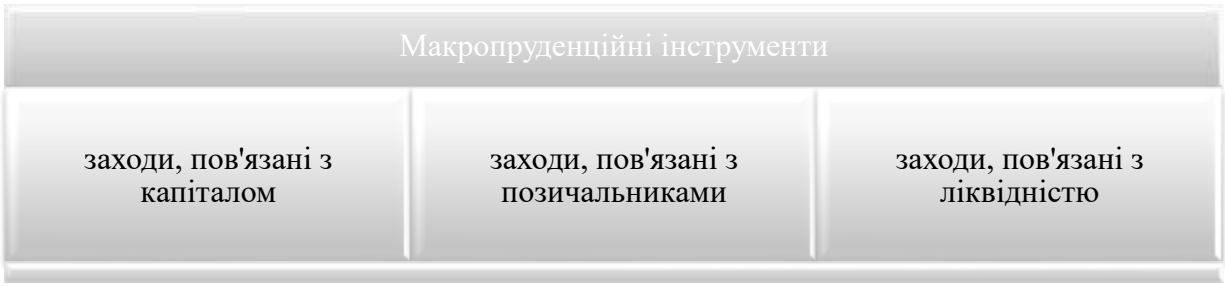

Рис. 1.4. Макропруденційні інструменти на фінансовому ринку

Макропруденційні інструменти посилюють стійкість фінансової системи шляхом збільшення буферів капіталу та ліквідності. Приклади включають буфери капіталу для глобальних та інших системно важливих установ, коефіцієнт покриття ліквідності та коефіцієнт структурної ліквідності. НБУ може запровадити антициклічні буфери для протидії циклічному накопиченню системного ризику. Якщо це дозволено національним законодавством, національні органи влади також можуть вживати пов’язані з позичальниками заходи, що обмежують кредитування, зокрема щодо іпотечних позик, на рівні окремого позичальника.

Макропруденційну політику не можна розглядати ізольовано. Між заходами мікропруденційної, макропруденційної та монетарної політики існує значна взаємодія. Взаємодія між грошово-кредитною політикою та макропруденційною політикою виникає насамперед через їхній спільний канал передачі через фінансову систему і, зокрема, через банківську систему.

Дві політики можуть доповнювати одна одну в забезпеченні цінової та фінансової стабільності. Макропруденційні інструменти можна використовувати вибірково та цілеспрямовано для пом’якшення ризиків для фінансової стабільності, у тому числі в економічному середовищі, яке характеризується низькими процентними ставками. Завдяки інституційній структурі єврозони Європейський центральний банк може отримати вигоду від спільного пулу даних і єдиної аналітичної системи.

Здатність банків, в сучасних умовах, поглинати ризики посилюється, оскільки вони повинні мати більше власних коштів вищої якості, доступних у короткостроковій перспективі, щоб компенсувати збитки. Зміцнення окремих банків також опосередковано зменшує системний ризик.

Для подальшого зміцнення фінансової стабільності важливою буде: розробка методів раннього виявлення та запобігання тим факторам, які сприяють стресу та ефекту зараження; критично оцінена вартість банківських послуг, які можуть зрости внаслідок високих вимог до капіталу; забезпечити безпеку безготівкових платіжних засобів та актуальність чинних стандартів у цій сфері; забезпечити належне функціонування та безпеку платіжних систем; забезпечення безпеки систем клірингу, розрахунків і доставки фінансових інструментів тощо.

РОЗДІЛ 2.
ОЦІНКА МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Моніторинг фінансової стабільності банківських установ та його вплив на банківську систему України

Банківська система має своє особливе призначення, свої специфічні риси і функції. Виникає вона не внаслідок механічного поєднання окремих банків у випадкову сукупність, а будується на заздалегідь виробленій концепції, у межах якої відводиться певне місце кожному виду банків і кожному окремому банку. Тому банківська система – це законодавчо визначена, чітко структурована та субординована сукупність фінансових посередників, які здійснюють банківську діяльність на постійній професійній основі і функціонально взаємопов'язані в самостійну економічну структуру [12, с. 29].

Відносно окремих банків самостійність системи проявляється у специфічних цілях та функціях її порівняно з цілями та функціями банків. Головною метою діяльності окремих банків є одержання прибутку. Стосовно банківської діяльності ця ціль не просто не збільшується пропорційно кількості банків, що входять до системи, а взагалі переміщується на другий план, залишаючись лише ціллю окремих банків (рис. 2.1).

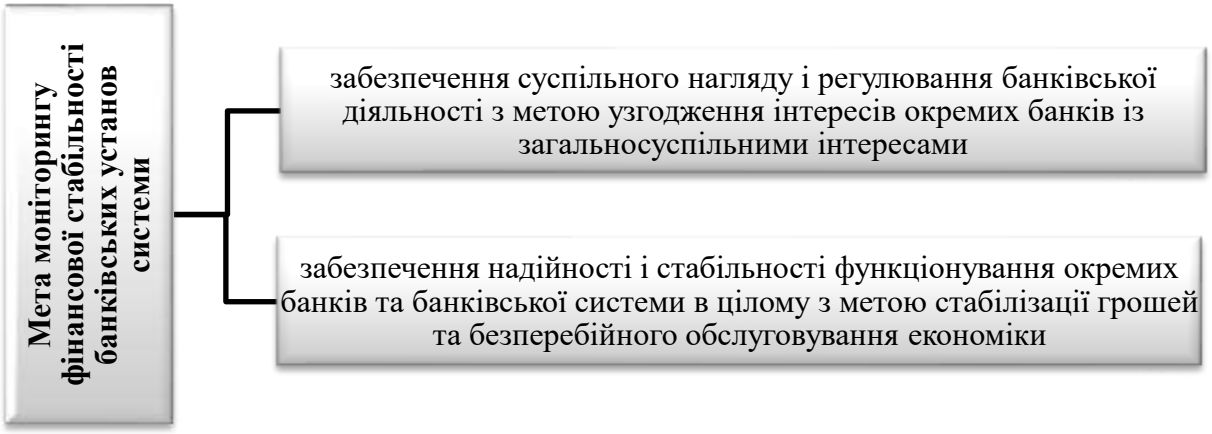

Рис. 2.1. Мета моніторингу фінансової стабільності банківських установ

Виникає банківська система не внаслідок механічного поєднання окремих банків, а грунтується на заздалегідь виробленій концепції, у межах якої кожний вид банків і кожний окремий банк посідають певне місце.

Перспективи розвитку економічних процесів у господарстві будь-якої країни зумовлюються стабільністю і станом банківської діяльності країни. Саме тому банківська сфера держави вимагає пильної уваги з боку її регулюючих органів, які покликані, насамперед, наглядати за станом і стабільністю банківських установ, що утворюють банківську систему країни, а також регулювати у разі необхідності різноманітні аспекти банківської діяльності, що мають реальний вплив на функціонування банківської діяльності країни в цілому.

Під «банківським моніторингом» у науковій літературі, як правило, розуміє організованість контролю та активних організованих діянь Національного банку України, цілеспрямованих на дотримання банками та другими кредитнофінансовими установами у ходові їх функціонування законодавства України і встановлених норм, з ціллю забезпечення стабільності кредитної системи [29, с. 49].

На наш погляд, це тлумачення далеко не повною мірою розкриває це складне поняття, крім того включення до його складу інших кредитно – фінансових установ також є помилковим. На нашу думку, дане визначення більш придатне для поняття фінансовий нагляд. Однак, слід мати на увазі, що підвищення вимог до якості банківського нагляду, вносить нові нюанси у тлумачення поняття "банківський нагляд". Ураховуючи на вище сказане можна відзначити, що важливої уваги є вартим терміни, які наводяться в обігу для формулювання процесу спостереження за фінансовою діяльністю банківських установ [31, с. 155]:

– банківське регулювання – це одна з функцій Національного банку України, яка зводиться до створення системи норм, що регулюють діяльність комерційних банків, характеризують фронтальні принципи банківської

діяльності, порядок виконання банківського нагляду, відповідальність за недотримання банківського законодавства;

– банківський нагляд – функціонування щодо виготовлення ефективної системи захисту інтересів кредиторів і вкладників, ефективного реагування на події, які дестабілізують діяльність банківської установи; контроль банку за застосовуванням банківського кредиту.

Закон України «Про Національний банк України» у ст. 1 визначає банківський нагляд як систему контролю та активних впорядкованих дій Національного банку, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких Національний банк України здійснює наглядову діяльність законодавства України і встановлених нормативів, з метою забезпечення стабільності банківської діяльності та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку, а банківське регулювання визначає як одну з ролей Національного банку, яка поникає у створенні порядки норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства [26].

Банківський моніторинг досягається завдяки різним прийомам, способам та методам банківського нагляду.

Методи банківського нагляду – це сукупність прийомів і способів щодо виконання функцій банківського нагляду. У літературі виділяють різні методи банківського нагляду, зокрема виїзне інспектування, безвиїзний нагляд, усне застереження, адміністративний, індикативний, нормативний нагляд, нагляд за допомогою інструкцій, CAMELS.

Інспекційні банківські перевірки в основному забезпечують виконання двох основних завдань. По-перше, інспекційні перевірки дозволяють наглядовому органу оцінити профіль ризиків банку та ступінь професійної придатності керівництва банку та його персоналу. І, по-друге, інспекційні перевірки дозволяють переконатися наглядовому органу в дотриманні

банком нормативних вимог, у належній організації управління банком та в надійності діяльності управління ризиками даної банківської установи [11].

Складові індикативного нагляду можна об'єднати за двома ознаками.

До першої групи треба віднести засоби впливу, пов'язані з фор мулюванням кількісних параметрів банківської діяльності, зокрема [14]:

– встановлення неодмінних економічних нормативів;

– формулювання норм неодмінних резервів для банків;

– встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій.

У цих свідченнях індикативний нагляд поєднується з адміністративним, оскільки, наприклад, встановлення кількісних значень незмінних економічних нормативів (індикативний нагляд) є одночасно вимогою щодо діяльності банків (адміністративний нагляд). Орган нагляду не має позначатися на виконання окремих договірних відносин, хоч клієнт банку зацікавлений у підтримці його інтересів у можливих приватно-правових спорах. Однією з форм банківського нагляду з боку Національного Банку України можна виділити фінансовий моніторинг. Всі банки для забезпечення виконання вимог законів України з питань запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, зобов'язані розробляти і реалізовувати програми ідентифікації та вивчення своїх клієнтів, а також програми навчання і підвищення кваліфікації працівників [3, с. 12].

В 2014 році банківська система України пережила одну з найсильніших криз за свою історію, яка стартувала під час Євромайдану. Відразу НБУ ввів валютні обмеження, щоб зупинити падіння гривні, проте розпочалася девальвація, втрата ліквідності банками, політична ситуація в країні спричинила виведення десятків мільярдів доларів з України. Негативно вплинуло на економічну ситуацію також анексія Криму і початок антитерористичної операції на Донбасі, де було зосереджено значну частину бізнесу ряду найбільших банків та великих промислових активів [51].

За час повномасштабного вторгнення росії в Україну населення, бізнес та управлінські державні структури пристосувалися та намагаються зберегти фінансово-економічну діяльність, незважаючи на частину окупованої території, військові дії та виїзд частини населення, відсутність авіасполучення чи частково відсутність морського транспорту.

Банківський сектор України протягом усього періоду війни функціонував з помірними втратами в системі, завдяки своєчасним і правильним діям Національного банку, комерційних і державних банків проводячи безперебійну роботу фінустанов, підтримував роботу мережі та відновлював діяльність відділень у звільнених регіонах України.

На сьогодні, можна відстежити процес реформування банків, значну кількісну зміну комерційних банків, які не змогли провести докапіталізацію, виявилися неплатоспроможними, або ж були активними учасниками неформальної економіки, які діяли на території України у період з 01.01.2014–01.01.2024 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Кількість діючих банків України за період 01.01.2014–01.01.2024 рр.

Назва показника	Рік											Відхилення, +/–
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Кількість діючих банків	180	163	117	96	82	77	75	74	71	67	63	-117
з них: з іноземним капіталом	49	51	41	38	38	37	35	33	33	30	27	-22
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	19	19	17	17	18	23	23	23	23	22	19	-

*Розробка автора [25, 51]

Ретроспективний аналіз свідчить (табл. 2.1), що з 01.01.2014 р. по 01.01.2024 р. відбувалися значні коливання у кількості діючих банків, їх загальна кількість зменшилася на 117 од., а кількість банків з іноземним

капіталом – на 22 од. Це викликано процесом реформування банківської системи, ключовим елементом якої стало очищення фінансового ринку від фіктивних і неліквідних банків.

Для того, щоб полегшити регулювання грошового ринку з боку НБУ, кредитні установи-контрагенти підлягають створенню обов'язкових резервів і користуються постійними інструментами. У традиційній системі обов'язкові резерви служать для створення потреби в грошах для банків, таким чином останні заохочуються до участі в операціях рефінансування за встановленою ставкою, або для отримання поставок на міжбанківському ринку. Усі банки, які отримують банківську ліцензію, повинні створювати обов'язкові резерви.

Проведемо оцінку сумарних активів комерційних банків України (включаючи і ті, що перебувають у державній власності) (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Сумарні активи українських комерційних банків з 2014 по 2024 рр., млн грн [12]

Рік	Активи (усього)	Надані кредити	Кредити суб'єктам господарювання	Кредити фізичним особам	Резерви за активними операціями банків
на 1.01.2014	1278095	911402	698777	167773	131252
на 1.01.2015	1316852	1006358	802582	179040	204931
на 1.01.2016	1254385	1009768	830632	175711	321303
на 1.01.2017	1256299	1005923	847092	157385	484383
на 1.01.2018	1336358	1042798	870302	170938	516985
на 1.01.2019	1360764	1118618	919054	196634	555871
на 1.01.2020	1494460	1033539	822020	206761	492069
на 1.01.2021	1822814	963664	752503	199556	375459
на 1.01.2022	2053928	1065347	795513	242633	278774
на 1.01.2023	2353592	1036129	801327	209944	368091
на 1.01.2024	2942806	1024852	783864	222590	370600

Сумарні активи комерційних банків, за досліджуваний період, мали тенденцію до збільшення на 1 664 711 млн грн або на 130,2%, за рахунок: наданих кредитів на 113 450 млн грн або на 12,4%, кредитів суб'єктам господарювання на 85 087 млн грн або на 12,2%, кредитів фізичним особам

на 54 817 млн грн або на 32,7%, резервів за активними операціями банків на 239 348 млн грн або на 182,4%.

Динаміку активів та резервів наведено на графіку нижче (рис. 2.2).

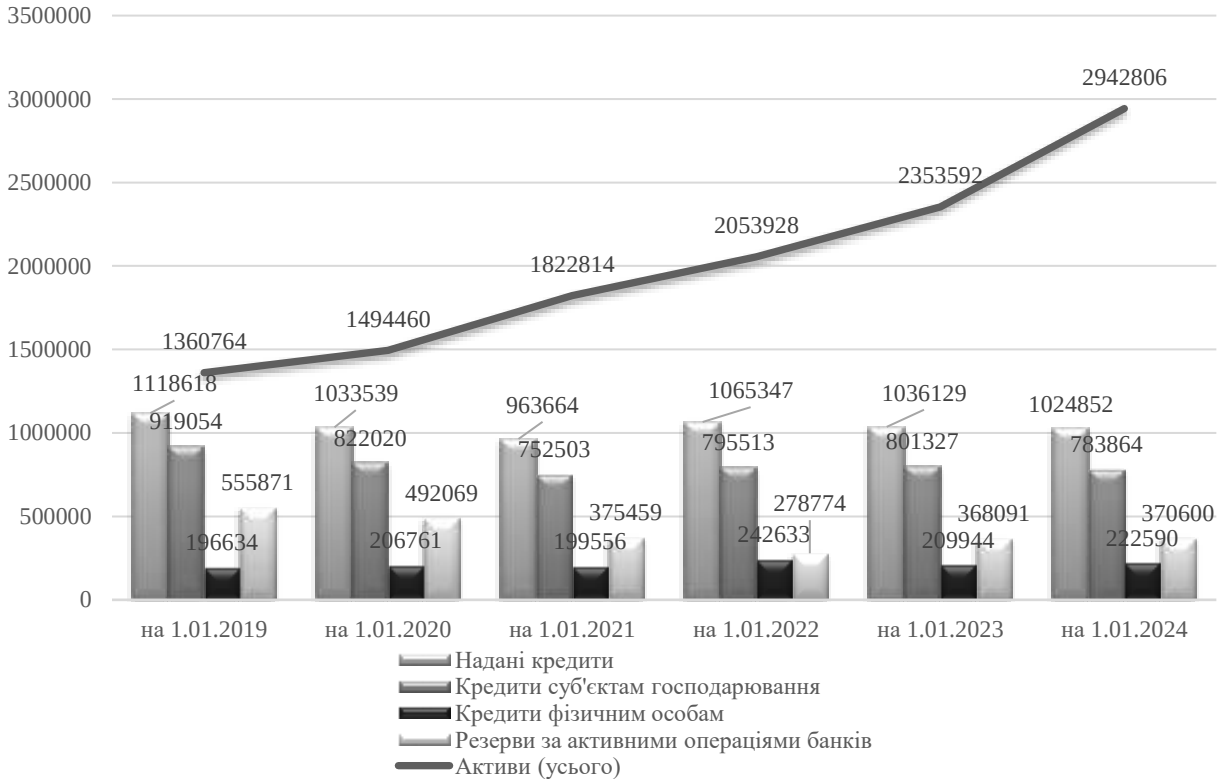

Рис. 2.2. Сумарні активи комерційних банків 2019- 2024 рр., млн грн

Банківський сектор відіграє важливу роль у сприянні економічного росту країни, надаючи кредитні та фінансові послуги іншим секторам економіки. Зростання валового внутрішнього продукту та ефективність банківської діяльності взаємодіють. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та інші макроекономічні середовища мають глибокий вплив на розвиток банків (табл. 2.3).

Український банківський сектор є відносно невеликим із понад 2,9 трильйонами гривень (табл. 2.2) загальних активів приблизно 45% ВВП (табл. 2.3), які знаходяться у 63 банках (табл. 2.1), станом на 01.11.2024 – 62 банків.

Державні банки 2022 році є найбільшими за розміром активів, входять до ТОП-5 банків і займали 53% загальних активів на кінець 2022 року.

Водночас, на ринку також присутні міжнародні банківські групи – 19 банків є повністю іноземними [49].

Таблиця 2.3

Номінальний ВВП України з 2014 по 2023 рр.

(розмір ВВП в доларах – за даними Світового банку та МВФ [67,71])

рік	Номінальний ВВП України					
	млн грн		%	млн дол. США		%
	сума	приріст + /убуток -		сума	приріст + /убуток -	
2014	1566728			131805		
2015	1979458	+412730	+26.3%	90615	-41190	-31.3%
2016	2383182	+403724	+20.4%	93270	+2655	+2.9%
2017	2982920	+599738	+25.2%	112154	+18884	+20.2%
2018	3558706	+575786	+19.3%	130832	+18678	+16.7%
2019	3974564	+415858	+11.7%	153781	+22949	+17.5%
2020	4194102	+219538	+5.5%	155582	+1801	+1.2%
2021	5459574	+1265472	+30.2%	199770	+44188	+28.4%
2022	5191028	-268546	-4.9%	160500	-39270	-19.7%
2023	6537825	+1346797	+25.9%	178760	+16770	+10.4%

Резерви за активними операціями банків даються з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках.

Активні операції банку надають інформацію про використання зібраних коштів. Пасиви ж надають інформацію про походження ресурсів, тобто про кошти, зібрані банком (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Сумарні пасиви українських комерційних банків з 2014 по 2024 рр., млн грн [12]

	Пасиви (усього)	Статутний капітал	Зобов'язання банків	Кошти суб'єктів господарювання	Кошти фізичних осіб
на 1.01.2014	1278095	911402	698777	167773	131252
на 1.01.2015	1316852	1006358	802582	179040	204931
на 1.01.2016	1254385	1009768	830632	175711	321303
на 1.01.2017	1256299	1005923	847092	157385	484383
на 1.01.2018	1336358	1042798	870302	170938	516985
на 1.01.2019	1360764	1118618	919054	196634	555871
на 1.01.2020	1494460	1033539	822020	206761	492069

на 1.01.2021	1822814	963664	752503	199556	375459
на 1.01.2022	2053928	1065347	795513	242633	278774
на 1.01.2023	2353592	1036129	801327	209944	368091
на 1.01.2024	2942806	404751	2646009	1260155	1084281

Незважаючи на зменшення кількості банків (табл. 2.1), джерела коштів (пасиви), за досліджуваний період, як і загальна валюта балансу, мали тенденцію до збільшення на 1 664 711 млн грн, за рахунок: зобов'язань банків на 1 947 232 млн грн, або на 278,7%; коштів суб'єктів господарювання 1 092 382 млн грн; коштів фізичних осіб на 953 029 млн грн.

Таким чином, депозити, зібрані банками, є ліквідними в короткостроковій перспективі, тоді як позики, які вони надають, є довгостроковими та неліквідними.

Практика управління активами та пасивами може включати багато факторів, у тому числі стратегічний розподіл активів, зниження ризиків і коригування нормативної бази та капіталу. Завдяки успішному співставленню активів із зобов'язаннями фінансові установи залишаються з надлишком, яким можна активно керувати, щоб максимізувати прибутки від своїх інвестицій і підвищити прибутковість. Стратегічно поєднуючи активи та пасиви, фінансові установи можуть досягти більшої ефективності та прибутковості, а також зменшити ризик.

Соціально-економічний розвиток, структура фінансового ринку та інші макроекономічні фактори мають глибокий вплив на розвиток комерційних банків.

Наразі, в банківській сфері існує проблема, яка пов'язана з тим, що банки надають довгострокові кредити з низькими процентними ставками. Так, банки часто надають кредити на 25 років за дуже низькою ставкою 1,5%. Зазвичай банкіри можуть керувати цим ризиком за допомогою механізмів хеджування ставок. Або вони матимуть більш прибуткові активи, а отже, вищі ставки, або вони використовуватимуть складніші фінансові контракти, які дають змогу передбачити підвищення ставок. Інший структурний ризик існує на глобальному рівні. Ми перебуваємо в контексті зростання ставок,

яке часто має наслідки в усьому світі, особливо коли це відбувається зі Сполучених Штатів. Цей ризик існує, і, нині, його потрібно оцінювати по кожному банку. Ми знаходимося посередині: на даний момент чітко існують індивідуальні ризики та інші структурні ризики, які не можна недооцінювати.

Доречно зауважити, що банківська, фінансова та грошова система заснована на довірі. І навіть, якщо провести всі дієві стрес-тести, які існують – немає гарантії отримати позитивні результати, якщо клієнти забажають забрати свої кошти з банку, криза неминуча, навіть для величезного банку. Проблема в тому, що гарантією довірою є державна влада. У 2008 році було впроваджено цілий комплекс заходів, щоб у разі виникнення проблем банки могли постояти за себе або збанкрутувати.

Варто відмітити, що кількість банківських установ на ринку має тенденцію до зменшення. Проте, їхні пропозиції, розвиваються: банківський сектор зараз залучає різні типи учасників до конкуренції. Маркетинг має дуже специфічний інтерес для кожного:

– традиційні банки, які стикаються з конкуренцією з боку онлайн-банків і «необанків», повинні подвоїти свої зусилля, щоб зберегти свою популярність і не здаватися застарілими;

– онлайн-банки та «необанки», зі свого боку, повинні збільшувати інформаційні джерела, щоб повідомити про свої інноваційні пропозиції.

Кожен тип установи, у будь-якому випадку, має бізнес-цілі, які потрібно досягати. З цією метою банки розробляють ефективну маркетингову стратегію, щоб залучити й утримати великий портфель клієнтів, а також продавати клієнтам достатню кількість банківських послуг.

Ми вважаємо, що фінансовим установам важливо скористатися перевагами цифрового переходу, щоб підтримувати взаємодію зі своїми клієнтами, зосереджуватися на ефективності та допомагати їм досягати своїх цілей щодо інновацій. Як ніколи важливо, щоб клієнти малого та середнього бізнесу отримували інвестиції та підтримку протягом усього їхнього шляху, дистанційно та цифрово.

Таким чином, динаміка ринку змінюється. Змінилися не тільки очікування малих і середніх підприємств, але й вони почали використовувати послуги нових учасників на ринку фінансових установ, щоб відповідати їм. Це вимагає ефективної та швидкої трансформаційної відповіді з боку традиційних фінансових установ.

2.2. Особливості фінансових ризиків банківської діяльності в умовах воєнного стану в Україні

Варто зазначити, що Національний банк України реалізує комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підтримання фінансової стійкості держави та регулювання фінансового сектору в умовах дії воєнного стану.

Таблиця 2.5

Інструменти підтримки фінансової стабільності банківської діяльності в умовах воєнного стану в Україні [20]

Інструмент	Обґрунтування
Запроваджено додатковий інструмент для захисту гривневих заощаджень громадян від ризику курсових коливань і для збереження міжнародних резервів країни.	З 21.10.2022 року, фізичні особи отримали можливість купувати долари США за офіційним курсом НБУ з подальшим їх розміщенням на строковий депозит у банках та обов'язковим зворотним продажем купленої валюти після закінчення строку депозиту за офіційним курсом на день проведення зворотної операції.
НБУ продовжує підписання угод з регуляторами європейських країн щодо можливості обміну готівкової гривні за кордоном.	Згідно з умовами чергової укладеної угоди, з 10 жовтня українці, які через війну вимушено залишили Україну та перебувають у Литві, зможуть обміняти готівкову гривню на євро. Обмін готівкової гривні на євро можливий у межах установленого ліміту до 10 тис. грн на одну особу. Раніше НБУ уклав аналогічні угоди з центральними банками Польщі, Німеччини, Бельгії, Швейцарії, Італії, Нідерландів, Швеції, Мальти та Латвії.
На потреби військових зі спецрахунку, відкритого регулятором для підтримки ЗСУ, станом на 31 жовтня 2022 р., перераховано 21,3 млрд грн.	Зокрема понад 7,4 млрд грн у еквіваленті надійшло з-за кордону в іноземній валюті (долари США, євро, фунти стерлінгів, канадські долари, китайські юані, японські єни, швейцарські франки, польські злоті, австралійські долари).
Верховна Рада України ухвалила Закон України від 06 жовтня 2022 р. № 2643-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо	Законом створено дієвий юридичний та невибірковий (стосовно всіх системно важливих банків) механізм для вирішення потенційно можливих в умовах війни кризових ситуацій із системно важливими банками з пріоритетом максимального забезпечення інтересів держави і клієнтів цих банків.

особливостей виведення з ринку системно важливого банку в умовах воєнного стану».	
Попри масовані ракетні удари по території України, банківська система країни працює безперебійно.	Система електронних платежів (СЕП) НБУ працює у звичайному режимі. Банки України підключені до СЕП та здійснюють платежі клієнтів у штатному режимі та без перебоїв. У звичайному режимі працюють міжнародні карткові платіжні системи, НПС «ПРОСТІР», система BankID НБУ.

Впровадження зазначених вище заходів має сприяти зниженню попиту населення на готівкову валюту, збільшенню пропозиції в готівковому сегменті валютного ринку, забезпеченню позитивної динаміки міжнародних резервів країни, зміцненню ресурсної бази банківської системи, санації коштів населення на строкових банківських рахунках, що позитивно впливатиме на динаміку інфляції, амортизації об'єктивних труднощів тимчасового перебування українців за кордоном, додатковому фінансуванню Збройних Сил України, забезпеченню фінансової стійкості банківської діяльності країни.

Стабільне функціонування української економіки в умовах війни вимагає чіткого компромісу між існуючими та потенційними ризиками для фінансової безпеки, як успадкованими від відмінностей у довоєнний період, так і сформованими війною (рис. 2.3).

Яким же чином дані ризики впливають на фінансову безпеку України?

– Втрати податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів через скорочення податкової бази та накопичення податкового боргу. Більше половини податкових надходжень під загрозою через військові дії та значне переміщення населення.

– Можливості передоплати великих сум до бюджету закінчуються, що потенційно може призвести до збільшення відповідних дефіцитів у майбутньому.

– Неспроможність податкових і митних органів повноцінно виконувати свої функціональні обов'язки на значній території через ризики та загрози:

безпеці працівників; знищення будівель, комп'ютерного обладнання, баз даних та/або робочих документів; неможливість потрапляння працівників на робочі місця. Крім того, через гуманітарні проблеми існує ризик погіршення взаємодії податкових та митних органів із територіальними органами казначейства та/або місцевими фінансовими органами для забезпечення бюджетного процесу.

– Істотне збільшення бюджетного дефіциту.

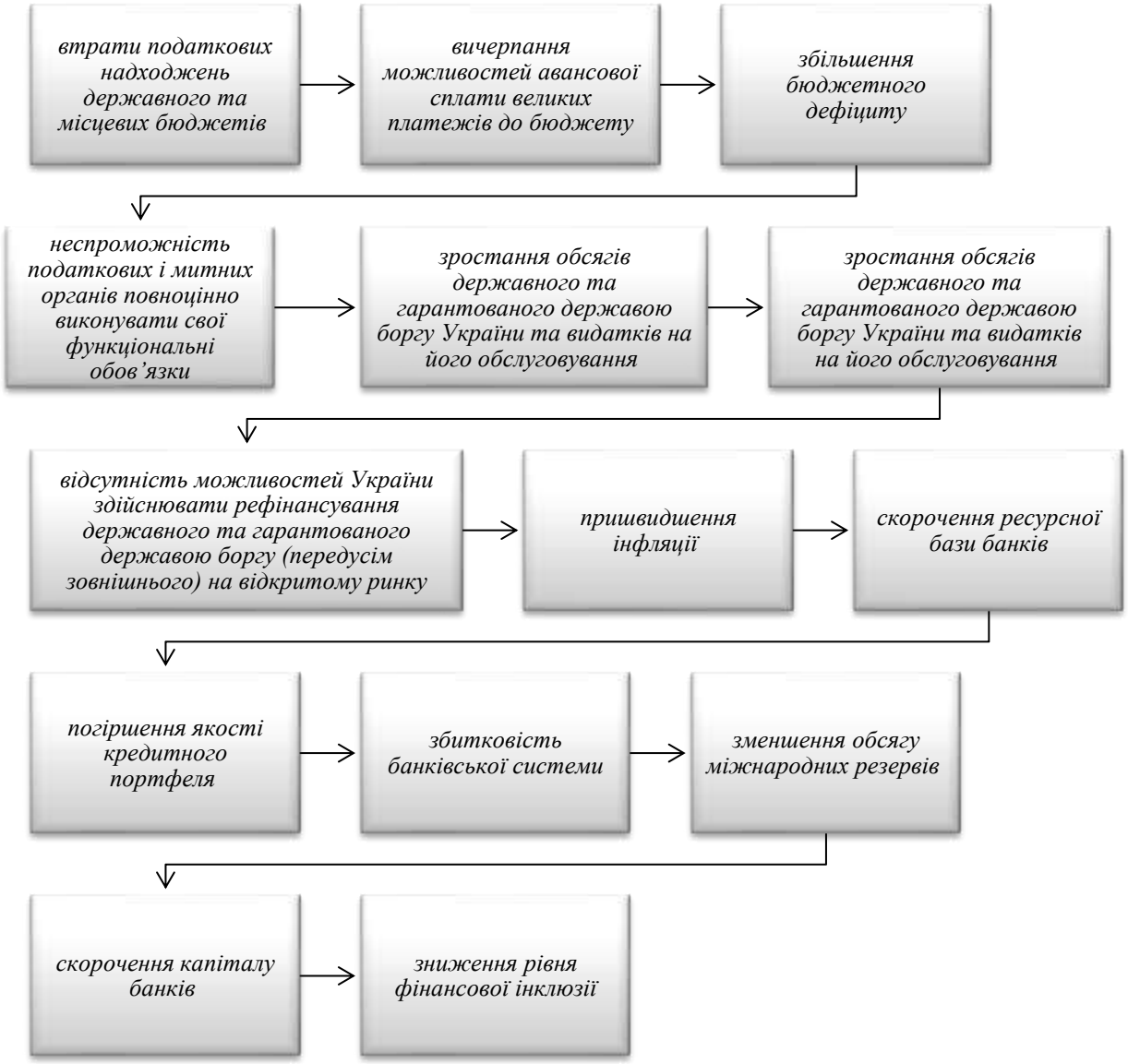

Рис. 2.3. Найвагоміші ризиками для фінансової безпеки України [66]

– Зростання обсягу державного та гарантованого державою боргу України та його видатків на послуги під впливом макроекономічних шоків у коротко- та середньостроковій перспективі.

– В Україні практично відсутні можливості рефінансування державного та гарантованого державою боргу (переважно зовнішнього) на відкритому ринку.

– Зменшення обсягу міжнародних резервів унаслідок значного скорочення експорту, що обмежуватиме надходження в країну іноземної валюти.

– Пришвидшення інфляції як наслідок скорочення обсягів промислового виробництва, зниження виробництва сільгосппродукції, логістичних проблем, ажіотажного попиту населення на споживчі товари на тлі активного рефінансування банків, що збільшує грошову масу.

– Скорочення ресурсної бази банків внаслідок вилучення коштів до запитання (зарплатних, пенсійних та інших видів поточних рахунків) і строкових вкладів населення (після закінчення термінів дії угод), а також коштів юридичних осіб.

– Погіршення якості кредитного портфеля (зростання частки непрацюючих кредитів, NPL) пов’язане з погіршенням платіжної дисципліни позичальників, що з об’єктивних і суб’єктивних причин припиняють своєчасне погашення отриманих кредитів та сплату відсотків за ними.

– Збитковість банківської діяльності, викликана скороченням доходів від кредитної та іншої операційної діяльності та зростанням витрат на формування страхових резервів за «новими» NPL.

– Скорочення капіталу банків внаслідок їхньої збитковості, що погіршуватиме їхню фінансову стійкість, обмежуватиме можливості здійснювати активні операції та провокуватиме порушення нормативів Національного банку України.

– Зниження рівня фінансової інклюзії внаслідок закриття значної кількості відділень банків, складнощів із підкріпленням готівкою банкоматів,

обмеження доступу до транспортної інфраструктури, електропостачання, стаціонарного та мобільного інтернету в зонах бойових дій та на прилеглих територіях [20].

Незважаючи на те, що банківська система продемонструвала високу стійкість перед першими військово-економічними потрясіннями, а фінансові установи швидко адаптувалися до нових умов, посилення макроекономічних шоків і дисбалансів може спричинити багато неприємних наслідків для українських банків у майбутньому.

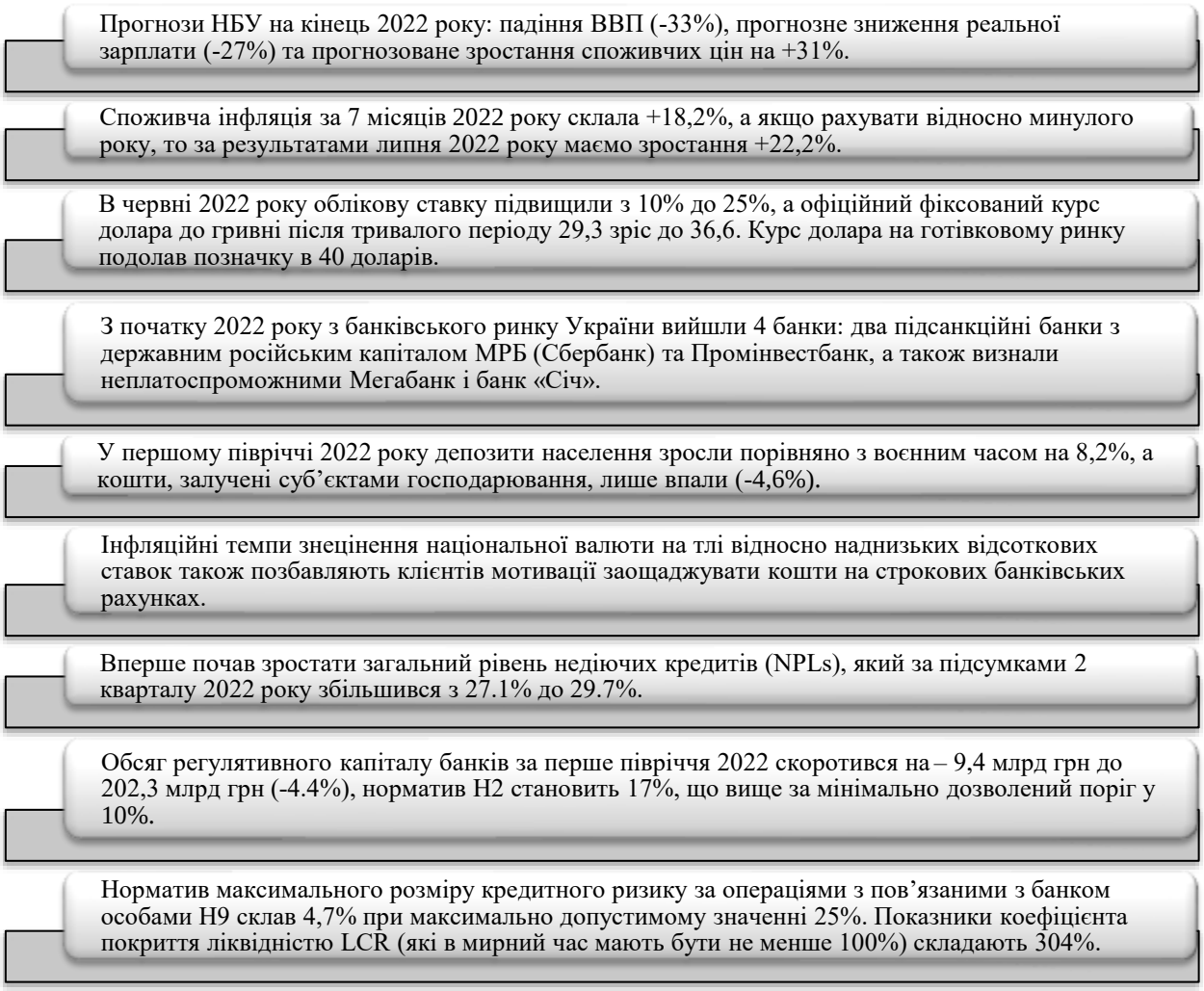

Рис. 2.4. Особливості функціонування банківського сектору в 2022 році [20]

Вкладникам, клієнтам і контрагентам банків тепер варто уважніше ставитися до змін умов роботи фінустанов. Адже незрозуміло, скільки

триватиме несприятлива «погода» і чи вистачить наявного запасу міцності для подолання довгострокових проблем, які зараз тільки закладаються в банківських балансах.

Банки серйозно ставляться до макроекономічних прогнозів НБУ на 2022 рік, які передбачають падіння ВВП (-33%), прогнозне зниження реальної зарплати (-27%) та прогнозоване зростання споживчих цін на +31%. Споживча інфляція за поточні 7 місяців 2022 року склала +18,2%, а якщо рахувати відносно минулого року, то за результатами липня маємо зростання +22,2%. На початку червня 2022 року облікову ставку підвищили з 10% до 25%, а офіційний фіксований курс долара до гривні в липні після тривалого періоду 29,3 зріс до 36,6. Тим часом курс долара на готівковому ринку подолав позначку в 40 доларів. Такий стрибок ключових показників макрофінансових умов, вимушений під час війни, неминуче вплинув на фінансовий стан банків. Основними причинами банкрутств у 2022 році поки що були внутрішні проблеми та «вроджені» ризики банків. Нагадаємо, що з початку поточного року з банківського ринку України вийшли 4 банки. Серед них після російського вторгнення було ліквідовано 2 російські банки державного капіталу МРБ (Сбербанк) і Промінвестбанк, які потрапили під санкції. Також визнали неплатоспроможними Мегабанк і банк «Січ». У той же час, якщо в першому випадку є явні довгострокові проблеми з фінансовою ситуацією, то в другому випадку нежиттєздатна бізнес-модель зазнає краху [16].

У першому півріччі в банківській системі спостерігається, на перший погляд, курйозне явище, коли депозити населення зросли порівняно з воєнним часом на 8,2%, а кошти, залучені суб'єктами господарювання, лише впали (-4,6%). Однак картина стає менш райдужною, якщо взяти до уваги переоцінку валютних депозитів за новим курсом і строкову структуру банківських депозитів. Збільшення депозитів значною мірою було профінансовано коштами на поточному рахунку, де акумулювалася невикористана заробітна плата, зокрема, військовослужбовців та

бюджетників. Натомість кількість строкових депозитів, ініційованих громадянами, за перше півріччя 2022 року скоротилася на -15,5% (-49 млрд грн). Військовий ризик менш сприятливий для довгострокового інвестування, особливо без прав на достроковий вихід [33].

Темпи інфляції, які знецінюють національні валюти на тлі відносно низьких відсоткових ставок, також позбавляють клієнтів стимулу зберігати гроші на звичайних банківських рахунках. У результаті деякі з найбільших банків досі не поспішають різко підвищувати ставки за депозитами, оскільки вони мають достатню ліквідність на тлі заморожування кредитних ринків і наслідків емісії. Деякі інші банки були змушені почати переслідувати вкладників, пропонуючи річні процентні ставки до 18%, що спричинило зростання середнього 12-місячного індексу гривневої ставки UIRD з 7,9% до 10,2% з початку літа. Зменшення частки строкових депозитів і розширення спреду відсоткових ставок за міжбанківськими депозитами є важливими сигналами раннього попередження, і їх подальший розвиток вказуватиме на те, що процес кризи фінансової системи розгортається або послаблюється. Проте це не привід для паніки, адже запроваджено 100% гарантій банківських вкладів громадян під час воєнного стану та після нього [6].

В умовах війни вперше почав зростати загальний рівень недіючих кредитів (NPLs), який за підсумками 2 кварталу 2022 року збільшився з 27.1% до 29.7%. У майбутньому варто очікувати значно більшого росту токсичних активів, адже не всі банки з однаковою швидкістю і доброчесністю визнають свої очікувані збитки у формі відповідних витрат на резервування [32].

Відтак, справжній стан справ може відобразитися у балансах та фінансових показниках банків лише через певний час після спливання 90-денного терміну невиплат від позичальників.

Для забезпечення банківського нагляду Нацбанк розробив і регулярно відстежує систему нормативів, котрі всебічно відображають основні ризики банків, відіграючи роль офіційно затверджених індикаторів раннього

попередження банкрутства банків. Як же змінилися основні індикатори фінансового стану за останнє півріччя?

По-перше, обсяг регулятивного капіталу банків за перше півріччя 2022 скоротився на -9,4 млрд грн до 202,3 млрд грн (-4.4%). Таке падіння виглядає не критичним, зважаючи що формально утримуються досить високі рівні адекватності капіталу банківського сектору: норматив Н2 становить 17%, що вище за мінімально дозволений поріг у 10%. Проте, чесне визнання банками недіючих кредитів може суттєво скорегувати цей показник у майбутньому.

По-друге, утримується в межах дозволеного норматив великих кредитних ризиків Н8 (100.7% у липні). Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами Н9 склав 4,7% при максимально допустимому значенні 25%.

По-третє, медіанні показники коефіцієнта покриття ліквідністю LCR (які в мирний час мають бути не менше 100%) складають 304%. Це свідчить про достатній запас коштів для виплат вкладникам та проведення грошово-кредитних операцій клієнтів. Схоже, що наразі динаміка нормативів хоч і вказує на певні низхідні тенденції, але могла б бути значно гіршою [28].

Отже, важливими напрямами політики ослаблення впливу ризиків для фінансової безпеки мають стати:

– забезпечення безперебійного обслуговування та погашення державного та гарантованого державою боргу із використанням можливостей заміни залучення коштів на відкритих ринках отриманням міжнародної фінансової допомоги;
– уточнення пріоритетів бюджетної політики з метою мінімізації негативного впливу на економічну активність від вимушеного зменшення видаткової частини бюджету у разі надмірного наростання дефіциту бюджету;
– запобігання необґрунтованому підвищенню цін (через вияви монопольної поведінки та недобросовісної конкуренції, зокрема природних монополістів–постачальників послуг комунальної сфери), використання

спекулятивного ціноутворення;

– відокремлення проблемних кредитів банківської діяльності, які постали внаслідок впливу бойових дій, оптимально – у спосіб створення для їх концентрації спеціалізованої державної установи, що дозволить «розвантажити» активи банків і зосередити їх діяльність на кредитуванні суб'єктів господарювання за програмами післявоєнного відновлення країни.

Банківська стратегія нагадує сратегію будь-якої іншої сфери діяльності, але з однією особливістю, зусилля в основному спрямовані на залучення нових клієнтів. Фактично банки фіксують дуже високий рівень утримання, статистика показує, що середній рівень вибуття в секторі становить лише 15%. Більшість клієнтів залишаються лояльними до свого банку, тому банки зацікавлені в націлені своїх маркетингових комунікацій на майбутніх клієнтів, тобто молоде покоління. Зрозуміло, що це мислення зараз керує маркетинговою стратегією багатьох банків.

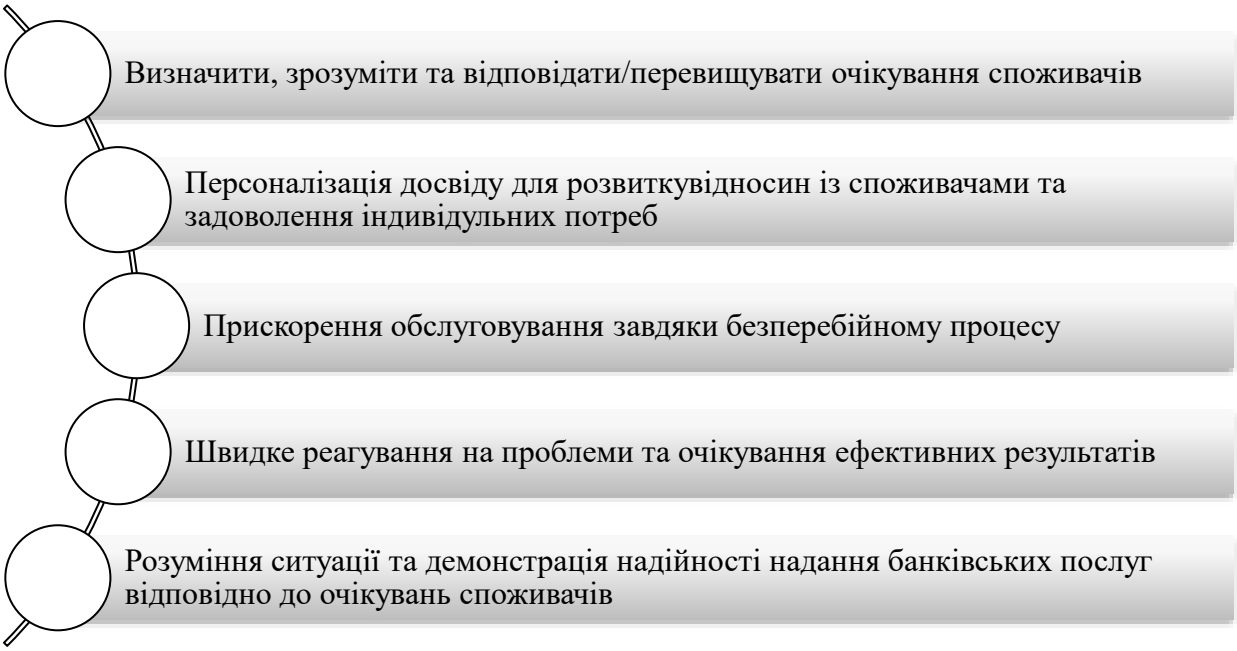

Рис. 2.5. Модель проектування банківського маркетингу маркетингової стратегії

Удосконалені аналітичні технології все частіше дають змогу отримувати релевантну інформацію з менш структурованих джерел даних. У

міру того, як технології змінюються, бар'єр для впровадження цих технологій все менше стає питанням часу, а все більше питанням того, як управління ризиками впишеться в майбутні бізнес-операції банку.

Діяльність з управління ризиками має бути оцифрована, щоб адаптувати її до нових реалій ринку (рис. 2.6).

Цифрова відправна точка	*Покращена гнучкість*	*Швидко доступність в роботі*	*Підтримка споживачів*	*Поінформованість команди*
Тека створюється при першому контакті зі споживачем. Приймаються та зберігаються документи	Співробітники набувають різноманітних навичок під час виконання завдань	У випадку несправностей в банківській системі, потрібне швидке реагування відділу моніторингу щодо прийняття рішення для подальшої ефективної роботи	Цифрові помічники можуть задовольняти випадкові потреби та використання для планування віртуальних зустрічей з членами команди	Клієнт має можливість у будь-який час контролювати процес через електронні інструменти (телефон, електронна пошта), у той же час команді мають генеруватися повідомлення в систему з ключовими словами

Доступ до інформації в будь який час

ІНФОРМАЦІЙНІ ПАНЕЛІ ТА МОНІТОРИНГ ПРОДУКТИВНОСТІ В РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ.
Генеровані дані дозволяють постійно оптимізувати ефективність шляхом виявлення проблемних ситуацій та недоліків та розробку

Рис. 2.6. Модель банківської стратегії

Фінансові установи могли б підвищити ефективність і таким чином швидше обслуговувати своїх клієнтів та повинні гарантувати, що їхні процеси управління ризиками інтегровані в життєвий цикл споживача. Таким чином, цілісне сприйняття цих процесів може допомогти встановити довгострокові відносини між банками та їхніми клієнтами. Крім того, за

допомогою ефективних внутрішніх процесів управління банківський персонал, який безпосередньо працює з клієнтами, може бути більш гнучким і витрачати більше часу на консультування клієнтів. Завдяки кращому уявленню про ризики, пов'язані з низхідними та вихідними процесами, персонал може краще інформувати клієнтів і, отже, покращити спосіб їх обслуговування.

Зіштовхнувшись із змінами на фінансових ринках та очікуваннях споживачів, банківський маркетинг повинен адаптуватися та зазнати певних реформ. Ці реформи можуть бути як на операційному рівні, так і на функціональному. Дійсно, ми повинні без вагань навчати персонал «обізнаності з клієнтами» та «електронному маркетингу». Крім того, маркетинг повинен розвивати взаємодію з клієнтами через створення блогів. Він повинен активізувати своє втручання в соціальні мережі, такі як Facebook і Twitter, і він повинен сприяти розвитку внутрішньої та зовнішньої комунікації, особливо під час кризи. Крім того, банки та фінансові установи повинні прийняти принцип матричної організації за проектами. У цьому типі організації вибір людини ґрунтується на її здатності оцінювати та ефективно та швидко реагувати на різні проблеми, з якими може зіткнутися компанія.

Отже, на ефективність банківської стратегії впливають внутрішні та зовнішні фактори. Хоча управлінський персонал банку може лише оптимізувати внутрішні фактори, не можна ігнорувати зміну загальної ефективності різних економічних середовищ. Банки повинні стежити за потребами клієнтів, які швидко змінюються. Банки могли б співпрацювати з компаніями інформаційних технологій, щоб пропонувати продукти, які більше орієнтовані на клієнта. Маркетингова стратегія банківських установ повинна бути активно адаптовано до свого середовища та знайти правильний баланс між регулюванням та інноваціями.

РОЗДІЛ 3.
ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО МОНІТОРИНГУ В СВІТЛІ СТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В ЄС

Світова фінансова криза чітко продемонструвала, що банківська та фінансова галузь потребує належного регулювання. Найголовніше – забезпечити стабільність фінансової системи.

Нині українська банківська система стикається з величезними викликами, пов’язаними з нищівною війною, яку російські агресори ведуть проти нашої держави. Не без проблем, але банки поступово адаптуються до нової ситуації.

Мало того, що росія напала на Україну, так вона ще і вчинила безпідставні злочинні вторгнення на територію нашої мирної країни. Триває активна боротьба на фінансовому фронті, де важлива стабільність і передбачуваність банківської діяльності країни. На щастя, фінансова система країни пережила найкритичніший період.

Національний банк зафіксував офіційний курс гривні, ввів різноманітні обмеження на розрахункові операції в іноземній валюті та підвищив облікову ставку для стримування інфляції.

Високорозвинений і стабільний фінансовий сектор є однією з найважливіших передумов для успішного розвитку економіки або валютної зони. До 2007 року, безпосередньо перед вибухом світової фінансової кризи, відношення глобальних фінансових активів до валового внутрішнього продукту (ВВП) зросло втричі порівняно з 1980 роком; він зріс із 120% ВВП до 365% [47].

Цей висновок ілюструє надзвичайно зрослу важливість фінансового сектору, який зараз є мережевим, для світової економіки. Фінансова криза 2008 року та її поширення на реальний сектор нарешті зробили взаємну залежність чіткою. Для подолання наслідків кризи були необхідні безпрецедентні за масштабами державна допомога та стабілізаційні заходи.

Не лише в Україні банківська система підтримувалася величезними державними коштами. Цей досвід зрештою призвів до значно суворішого регулювання банків.

Через чотирнадцять років після початку фінансової кризи європейська банківська система стала міцнішою. У банків більше і якісніших власних коштів (основного капіталу). Проте фінансовий сектор, особливо банківська система, може знову дестабілізуватись у будь-який момент у міру свого подальшого розвитку. Таким чином, однією з основних цілей банківського нагляду є прагнення забезпечити фінансову стабільність.

Термін фінансова стійкість трактується по-різному. Європейський центральний банк визначає фінансову стабільність як стан, при якому фінансова система здатна протистояти фінансовим дисбалансам. Це зменшує ймовірність збоїв у процесі фінансового посередництва та можливого впливу на всю фінансову систему чи навіть реальну економіку [43].

Бундесбанк визначає фінансову стабільність як здатність фінансової діяльності безперебійно виконувати головну макроекономічну функцію, зокрема, ефективний розподіл фінансових ресурсів і ризиків, а також забезпечення ефективної фінансової інфраструктури – у будь-який час, особливо в стресових ситуаціях та фазах потрясінь [41].

В обох визначеннях стабільність стосується лише фінансової системи. Як система обміну платіжними потоками, фінансова система включає не лише центральні банки, а й фінансовий сектор. Вони, у свою чергу, включають фінансових посередників, таких як банки, страхові компанії та фінансові компанії, а також фінансові ринки, такі як ринок грошей і ринок капіталу.

Зрештою, термін фінансова стабільність спрямований на стабільність усіх цих інститутів. Хоча фінансова стабільність означає не лише стабільність банківської діяльності, особливу увагу слід приділити банківській системі та її регулюванню, оскільки вона відіграє центральну роль у фінансовому секторі.

У теоретичній дискусії про стабільність фінансових систем розрізняють системний і ситуаційний підходи [45].

Перший підхід базується на системній концепції. Це пояснюється тим фактом, що фінансова стабільність – це насамперед здатність банківської діяльності протистояти ендогенним та екзогенним шокам (наприклад, неплатоспроможність банку). Прихильники другого підходу розуміють фінансову стабільність як протилежність фінансовій нестабільності. Це характеризується тим, що банківська система більше не може належним чином виконувати свої основні функції розподілу фінансових ресурсів і трансформації розмірів лотів, термінів і ризиків.

Нестабільність банківської діяльності зазвичай призводить до збитків національній економіці (негативні зовнішні ефекти).

Світова фінансова криза 2008 року показала, що банківський сектор особливо вразливий до зовнішніх ризиків. Зазвичай він здатний поглинати та нейтралізувати такі поштовхи до певного рівня (критичного порогу). Однак, якщо ризик буде надто сильним, це може призвести до дестабілізації банківської діяльності, фінансового сектору та, зрештою, фінансової нестабільності.

Екзогенні причини фінансової нестабільності включають макроекономічні ризики та неекономічні події (наприклад, стихійні лиха, політичні події). Як і у випадку нещодавньої фінансової кризи, екзогенні шоки часто супроводжуються ендогенними причинами в банківській системі, які сприяють фінансовій нестабільності. Ендогенними причинами є, наприклад, недостатня ліквідність, операційні недоліки.

Великий екзогенний шок є лише поштовхом до фінансової кризи. Фактичний сценарій кризи виникає через реакцію банків і фінансових ринків на цей шок. Міжнародний валютний фонд також розрізняє три типи подій у фінансовій системі, які стимулюють зовнішній ризик: несправедлива ціна активів, послаблення умов кредитування та погіршення економічного сектору.

Потенційні ризики нестабільності банківської діяльності в країнах ЄС вже кілька років є дуже високими. Звіт ЄЦБ за 2015 рік про фінансову стабільність, показує, що фінансова стабільність також знаходиться під загрозою зовнішніх факторів фінансового сектора (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Основні ризики для фінансової стабільності в єврозоні

Системні ризики	Сучасний рівень і розвиток*
Різке зниження премій за ризик, посилене низькою ліквідністю на вторинних ринках	→
Слабкі перспективи прибутковості для банків і страхових компаній в умовах низького зростання	→
Занепокоєння щодо стійкості боргу державного та корпоративного секторів зросли в умовах низького зростання	⇒
Потенційні наслідки стресу та зараження в тіньовому банківському секторі, що швидко зростає	⇑

* Чорна стріла: середній ризик; біла стрілка: потенційний системний ризик (поєднання ймовірності та впливу ризику протягом наступних 1,5 років).

Аналізуючи основні ризики для фінансової стабільності в єврозоні, варто відмітити, що на даний момент ЄЦБ вважає, що ризик стресу та ефекту зараження в швидко зростаючому тіньовому банківському секторі значно зріс. Після початку фінансової кризи Базельський комітет з банківського нагляду та європейські та національні органи влади внесли деякі нормативні зміни для підвищення стабільності банківської діяльності.

Банківське регулювання в останні роки було необхідним з таких причин:

- Неплатоспроможність банку може дати негативний сигнал про платоспроможність інших банків через міцні ділові зв’язки у фінансовому секторі та призвести до системної кризи через відсутність довіри до всієї банківської діяльності [44]. Після краху американського інвестиційного банку Lehman Brothers стало зрозуміло, що держава не мала іншого вибору, окрім як втрутитися з величезними фінансовими ресурсами для стабілізації банківської діяльності. Тому держава головно зацікавлена в мінімізації системного ризику за допомогою нових, більш ефективних регуляторних заходів. Це включає визначення та спеціальне регулювання системно

важливих банків. Банки є системно важливими, якщо їх класифікують як занадто великі, щоб збанкрутувати через їхній розмір, взаємозв'язок, складність, відсутність взаємозамінності чи глобальне охоплення [37].

- Банки також часто схильні більше уникати ризику. Це може призвести до надмірного зростання кредитування, надмірної зміни строків погашення, надмірної концентрації прямого чи непрямого ризику, морального ризику та ексцесів, спричинених неправильними стимулами. Крім того, світовий банківський сектор розширюється і стає все більш важливим для національної економіки. Банки пропонують широкий асортимент різноманітних фінансових продуктів, які швидко змінюються, деякі з яких є дуже складними. За період з 1999 по 2013 рік прибутки 1000 найбільш капіталізованих установ світу зросли втричі [46].
- Зокрема, в єврозоні також спостерігається збільшення кількості непрацюючих кредитів. Загалом їх частка зросла з 5% до 13% між 2009 і 2014 роками, особливо на периферії єврозони. Наприклад, грецькі банки мають співвідношення непрацюючих кредитів між 8,4% у Piraeus Bank та 14,7% у Eurobank Ergasias. Частка італійських банків також зросла до 15,8%. [48].

З огляду на наведені вище аргументи, була розроблена нова стратегія банківського нагляду, щоб зменшити вплив можливих банкрутств банків і таким чином створити більш стабільну банківську систему.

Нові регуляторні заходи зосереджені на жорсткіших вимогах до кількості та якості банківського капіталу та на нещодавно запроваджених положеннях щодо обмеження ризиків ліквідності. Як реакція на фінансову кризу, нові нормативні акти Базеля III і Закон Додда Франка значно підвищили вимоги до капіталу для банків. Повна сума нових вимог до капіталу набула чинності лише після перехідного етапу з 2015 по 2018 рік. Однак банки вже повинні мати в наявності не тільки більше власного капіталу, але й власний капітал вищої якості пасивів.

Згідно з вимогами Базеля III, банки повинні мати коефіцієнт простого власного капіталу 1 рівня не менше 4,5% і коефіцієнт розширеного капіталу 1

рівня не менше 6% (звичайний капітал 1 рівня 4,5% плюс додатковий капітал 1 рівня soft 1. 5%) від загальної суми позову. Разом із додатковим капіталом у розмірі 2%, загальний коефіцієнт капіталу має бути щонайменше 8%. Буфер збереження капіталу в розмірі 2,5% і антициклічний буфер капіталу в розмірі 2,5% (обидва з 2019 року) додаються до цих коефіцієнтів капіталу. Це призводить до кумулятивного коефіцієнта капіталу 13%. Буфер капіталу та буфер системного ризику також передбачені для системно важливих банків, які не додаються та складають максимум ще 3,5% [38].

Фінансова установа, відповідно, класифікується як системно важлива за допомогою підходу, заснованого на показниках, який враховує вплив її неплатоспроможності на фінансову стабільність і реальну економіку.

Щоб обмежити ризики ліквідності банків, норматив Базель III вперше запровадив додаткові положення щодо достатніх ліквідних коштів та обмеження на зміну строків погашення. Метою визначення коефіцієнта покриття ліквідності є забезпечення того, щоб банки мали достатньо ліквідних або короткострокових ліквідних активів для покриття чистого відтоку ліквідних коштів протягом наступних 30 днів у стресових ситуаціях.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування, у свою чергу, вимагає, щоб довгострокові активи були забезпечені довгостроковим фінансуванням (власним капіталом або довгостроковим боргом) [42].

У червні 2012 року Європейська рада також ухвалила рішення про створення Європейського банківського союзу (EBU). Відтоді широкі компетенції та повноваження були передані від національних наглядових органів до європейського рівня, перш за все до ЄЦБ. Сам EBU складається з трьох будівельних блоків: Єдиного наглядового механізму (SSM), Єдиного механізму врегулювання (SRM) і Європейської схеми страхування вкладів (EDIS). З 2014 року SSM гарантує однакове тлумачення та застосування всіх правил європейського банківського нагляду. З 2016 року він був доповнений SRM, який забезпечує реструктуризацію та впорядковане врегулювання неплатоспроможних банків, у тому числі за кордоном.

Нові повноваження ЄЦБ у банківському нагляді в єврозоні є далекосяжними. Виконує всі завдання макропруденційного нагляду на європейському рівні, призначені для підвищення стійкості фінансової системи в цілому. У цьому контексті ЄЦБ контролює всі системно важливі банки в єврозоні. Він, як правило, ліцензує всі банки, розташовані там, і може відкликати ліцензію, якщо вважає за потрібне. У рамках SSM він здійснює прямий (мікропруденційний) контроль над усіма великими, значними банками. Це включає всі банки із загальними активами понад 30 мільярдів євро або понад 20% ВВП країни, в якій вони розташовані.

Незалежно від фактичного розміру, три найважливіші банки в країні підлягають прямому нагляду ЄЦБ. Банки також знаходяться під прямим наглядом ЄЦБ, отримали підтримку від Європейського механізму стабільності (ESM) або Європейського фонду фінансової стабільності (EFSF). Крім того, європейські країни за межами єврозони можуть взяти участь у SSM. Менші банки контролюються національними наглядовими органами. Однак ЄЦБ може наказати прямий контроль над однією чи кількома з цих установ у будь-який час, щоб забезпечити послідовне застосування високих стандартів нагляду. ЄЦБ загалом стежить за правильним і послідовним застосуванням єдиних правил у єврозоні та може навіть встановлювати суворіші вимоги до банків, якщо вважає це необхідним для забезпечення фінансової стабільності.

Крім того, європейські країни за межами єврозони можуть взяти участь у SSM. Менші банки контролюються національними наглядовими органами. Однак ЄЦБ може наказати прямий контроль над однією чи кількома з цих установ у будь-який час, щоб забезпечити послідовне застосування високих стандартів нагляду. ЄЦБ загалом стежить за правильним і послідовним застосуванням єдиних правил у єврозоні та може навіть встановлювати суворіші вимоги до банків, якщо вважає це необхідним для забезпечення фінансової стабільності.

Європейські країни за межами єврозони можуть взяти участь у SSM. Менші банки контролюються національними наглядовими органами. Однак ЄЦБ може наказати прямий контроль над однією чи кількома з цих установ у будь-який час, щоб забезпечити послідовне застосування високих стандартів нагляду. ЄЦБ загалом стежить за правильним і послідовним застосуванням єдиних правил у єврозоні та може навіть встановлювати суворіші вимоги до банків, якщо вважає це необхідним для забезпечення фінансової стабільності. Забезпечити послідовне застосування високих стандартів нагляду. ЄЦБ загалом стежить за правильним і послідовним застосуванням єдиних правил у єврозоні та може навіть встановлювати суворіші вимоги до банків, якщо вважає це необхідним для забезпечення фінансової стабільності. Забезпечити послідовне застосування високих стандартів нагляду. ЄЦБ загалом стежить за правильним і послідовним застосуванням єдиних правил у єврозоні та може навіть встановлювати суворіші вимоги до банків, якщо вважає це необхідним для забезпечення фінансової стабільності [40].

Якщо значні або системно важливі банки не можуть стабілізувати себе після шоку, чи то через недостатні капітальні ресурси, чи з інших причин, ці установи все одно потрібно врятувати від загрози банкрутства. У зв’язку з цим постає питання про те, чи спонукає системно важливі банки до зміни своєї ризикової поведінки таке неявне страхування від неплатоспроможності. З одного боку, витрати на неплатоспроможність для постачальників капіталу зменшуються, що означає, що вони допускають вищий ризик банком.

Відповідно до гіпотези ринкової дисципліни, можна також стверджувати, що страхування на випадок неплатоспроможності знижує ризикову дисципліну інвесторів і, таким чином, збільшує ризик банком. Тому існує ризик того, що класифікація як системно важливих призведе до накопичення ризиків у відповідних банках у більшій мірі, ніж раніше. Результатом можуть бути негативні зовнішні впливи та, всупереч намірам, зниження фінансової стабільності. Крім того, регулювання діяльності системно важливих банків стосується не лише банківського ризику, але

значною мірою ризику, який вони несуть для фінансової системи через свою системну важливість. Цей дещо зміщений фокус може збільшити ризик для стабільності фінансової діяльності, описаної вище.

Однак загалом великий крок до більшої фінансової стабільності можна зробити за допомогою Базеля III та SSM за умови, що всі важливі країни погодяться з цим. Слабкі сторони попереднього набору правил значною мірою усунуті підвищеними вимогами до звичайного капіталу першого рівня та запровадженням буфера збереження капіталу та антициклічного буфера капіталу.

Здатність банків поглинати ризики посилюється, оскільки вони повинні мати більше власних коштів вищої якості, доступних у короткостроковій перспективі, щоб компенсувати збитки. Зміцнення окремих банків також опосередковано зменшує системний ризик. Загалом, європейська фінансова стабільність може повернутися до рівня, що був до суверену, йдеться в останньому звіті ЄЦБ про фінансову стабільність. Проте на фоні фінансової стабільності той факт, що наглядові рішення в рамках SSM можуть вплинути на бюджети і, таким чином, на кредитоспроможність окремих країн, особливо в кризових ситуаціях, слід розглядати критично.

Також все частіше обговорюється ідея загального поділу великих банків на комерційний банк та інвестиційний банк (щоб забезпечити окрему банківську систему), щоб обмежити проблему «надто великий, щоб збанкрутувати». Менші установи було б легше контролювати та заощаджувати, і, якщо розглядати окремо, вони становили б менший ризик. Однак останній аргумент, зокрема, слід розглядати критично щодо стабільності всього фінансового сектора, оскільки ефект диверсифікації між традиційним банківським та інвестиційним банкінгом нехтується. Ризик великого універсального банку менший, ніж сума ризиків його менших суббанків. Цей факт і регулярно гірші можливості рефінансування менших інститутів викликають сумніви.

Поточна система банківського регулювання все ще має вирішити такі відкриті питання: існує неоднаковий ризик потенційної банкрутства банків у різних країнах ЄС (наприклад, порівняння Німеччини та Греції); більший ризик збитків для кредиторів і клієнтів банків виникає в південних країнах ЄС; необхідно знайти відповіді на те, як боротися з цими нерівномірно розподіленими небезпеками.

Поки що незрозуміло, в якому порядку, за якими правилами і якими частками власники та інші інвестори несуть відповідальність за кризові кредитні установи. Це також включає всі заходи, пов'язані зі створенням національних і міжнародних асоціацій відповідальності (наприклад, страхування вкладів). Для подальшого зміцнення фінансової стабільності важливою буде розробка методів раннього виявлення та запобігання тим факторам, які сприяють стресу та ефекту зараження. Вартості банківських послуг, які можуть зрости внаслідок високих вимог до капіталу, також повинні бути критично оцінені.

Факторами, що впливають на стабільність фінансової системи, якими не слід нехтувати, але не є основним фокусом аналізу, є подвійна функція ЄЦБ у сфері банківського нагляду та монетарної політики, а також його монетарна політика сама по собі Конфлікти інтересів, які на основі недостатнього розділення двох сфер, ризику морального ризику та відсутності контролю над ЄЦБ. Через свою надзвичайно експансивну грошово-кредитну політику та викликані цим викривлення на фінансових ринках ЄЦБ сам зараз став ризиком для фінансової стабільності.

Дискусія щодо адекватності пруденційного регулювання фінансової стабільності набула нового поштовху після фінансової кризи. Стабільність фінансової системи відіграє ключову роль у реальному економічному розвитку, а отже, у зростанні та процвітанні. Ключовим питанням фінансової стабільності є банківське регулювання. Заходи, розроблені та впроваджені в цьому відношенні з 2008 року, забезпечують надійну основу для фінансової стабільності фінансового сектора в Європі.

Аналіз регуляторних заходів, вжитих у результаті фінансової кризи, показує загальну тенденцію до більшої фінансової стабільності. Також спостерігається тенденція до посилення наглядових повноважень ЄЦБ. З цією централізацією пов'язана надія швидше виявляти потенційні загрози, краще аналізувати їхній вплив на банківську систему та ініціювати більш цілеспрямовані контрзаходи. Якщо це вдасться, європейські банки можуть знову стати стабільною опорою реальної економіки.

Проте ставлення до системно важливих банків, управління нерівномірно розподіленими ризиками банкрутства банків у єврозоні та деякі недоліки в інституційній структурі окремих механізмів також становлять серйозну загрозу для фінансової стабільності. Необхідно терміново знайти рішення для їх зменшення.

Крім цього, з метою вдосконалення моніторингу фінансової стабільності банківської діяльності в умовах переходу до міжнародних стандартів вважаємо за доцільне [13]:

– удосконалити процедуру ліцензування банківської діяльності;

– запровадити постійний моніторинг діяльності вітчизняних комерційних банків, зокрема їх фінансового стану;

– здійснювати постійний контроль за дотриманням нормативів банківської діяльності та чинного законодавства;

– запровадити постійні інспекційні перевірки банківської діяльності;

– здійснювати комерційними банками постійний поточний внутрішній контроль та зовнішній аудиторський контроль;

– розробити та надіслати наглядові інструкції для банківських установ щодо впровадження стандартів Базеля III;

– розробити та надіслати наглядові інструкції для банківських установ щодо переходу до стандартів міжнародної фінансової звітності, розробленої IASB.

Ці заходи спрямовані на забезпечення прозорої банківської діяльності, що дасть змогу ринку в особі клієнтів повноцінно виконувати свою регулятивну функцію, а банкам прозоро конкурувати між собою.

У вересні 2010 р. Базельський комітет з банківського нагляду прийняв так званий стандарт Базель-ІІІ, що був розроблений як відповідь на виклики глобальної фінансової кризи та призначений підвищити стійкість банківських систем. Базель-ІІІ не скасовує попередні угоди по капіталу (у межах Базеля-І і Базеля-ІІ), а доповнює їх і спрямований на усунення визнаних міжнародним співтовариством недоліків існуючих стандартів регулювання, таких як недостатній рівень вимог до капіталу банку, можливість включати в капітал гібридні інструменти без обов'язкової їх конвертації або списання на збитки, про циклічність регулювання, недооцінка ризику по сек'юритизованих активах і ризику на контрагента по операціях з деривативами; недостатність розкриття банками інформації. Зміни можна поділити на напрями (рис. 3.1).

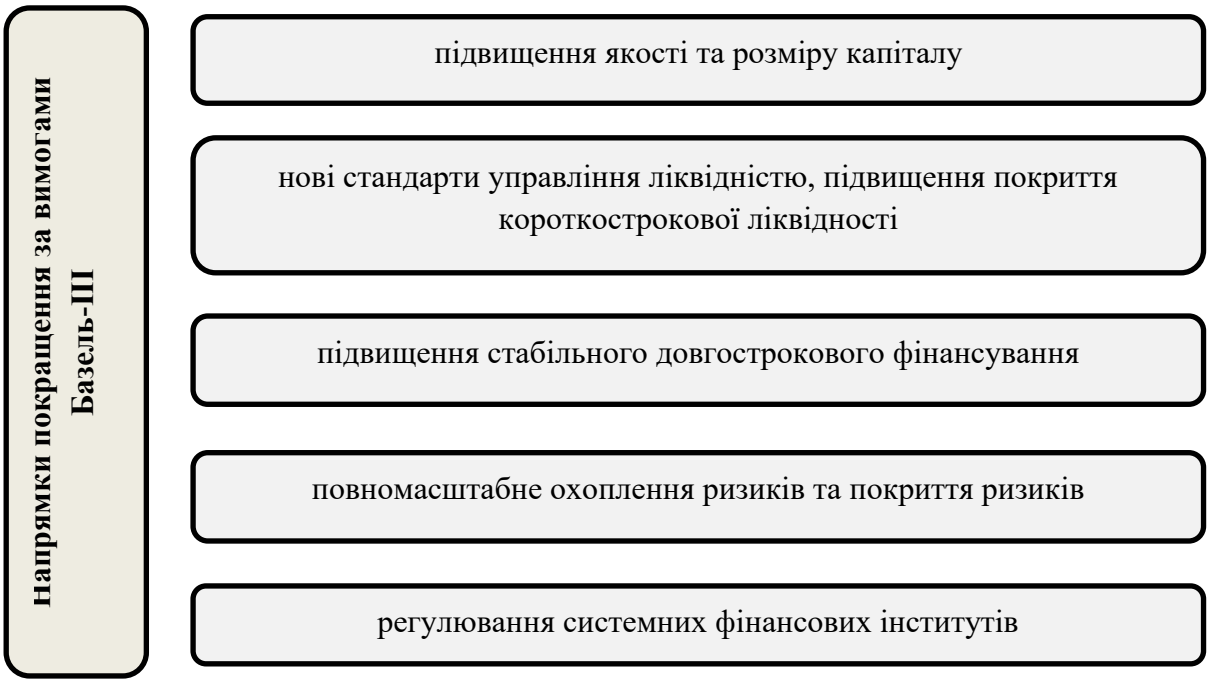

Рис. 3.1. Напрямки покращення моніторингу стабільності банківської системи за вимогами Базель-ІІІ [28]

Підвищення якості та розміру капіталу – в документі суттєво посилюються вимоги до структури та якості капітальної бази банку для підвищення здатності банків поглинати збитки як при нормальному, так і при ліквідаційному сценарії, забезпечення антициклічними механізмами: пропонуються нові мінімальні вимоги до власного капіталу та капіталу першого рівня, нові вимоги до капіталу першого та другого рівнів, поступовий відхід від різноманітних гібридних інструментів, перелік можливих вирахувань з капітальної бази.

За останні роки в Україні виконано важливий крок щодо вдосконалення діяльності банківського нагляду і регулювання та наближення її до міжнародних стандартів і практики, однак у цій діяльності є ще багато невирішених питань і недоліків, головні з яких: недосконаліть контролю за наявністю у банках адекватних систем управління ризиками; низький рівень практичної реалізації пруденційних вимог, зокрема, у частині здійснення операцій з інсайдерами та дотримання нормативів великих кредитних ризиків; відсутність належного контролю за наявністю у банків положень, практики та процедур щодо протидії відмиванню доходів, набутих злочинним шляхом та інше. Тому, з метою подальшого розвитку складових системи банківського нагляду необхідним є створення ефективної системи внутрішнього контролю, першим кроком до побудови якої є чітке визначення його мети і цілей.

Необхідність чіткого графіку запровадження Базель-ІІІ пояснюється тим, що розроблені Базельським комітетом нормативи перестають бути лише рекомендаціями для світової банківської спільноти, вони стають жорсткими вимогами до банківських установ, невиконання яких передбачає застосування жорстких санкцій з боку регуляторів [10, с. 123].

Згідно з рішенням Базельського комітету з банківського нагляду, зміни до Базельських рекомендацій (Базель-ІІІ) мали на меті такі основні цілі:

1) зміцнити міжнародні нормативи з управління капіталом та ліквідністю для створення більш стійкого банківського сектору;

2) покращити здатність банківського сектору долати наслідки фінансових та економічних криз і таким чином знизити ризик розповсюдження цих проблем з фінансового у реальний сектор економіки.

Хоча зміни, внесені в «Міжнародну конвергенцію визначення капіталу та стандартів капіталу: нові підходи» не є кардинальними, але їх запровадження має інноваційний характер, який полягає в такому:

а) зміна підходів до фінансового управління та ризик-менеджменту шляхом підвищення стандартів управління ризиками, ступеня інтеграції управління фінансами та ризиками банківських установ;

б) забезпечення стабільної бази та необхідних резервів для протистояння всіляким ризикам та кризам;

в) можливість формування більш повної, консолідованої картини бізнесу для акціонерів та менеджменту.

Необхідність забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності в Україні виконує завдання зміцнення регуляторної цілісності елементів банківської діяльності. Іншими словами, йдеться про забезпечення фінансової стабільності шляхом подолання дисбалансів на мікро- та макрорівнях. Макропруденційний підхід характеризується попередженням і протидією системним ризикам, забезпеченням раціонального розподілу та ефективного використання фінансових ресурсів.

Досягнення поставлених цілей здійснюватиметься шляхом зважених кроків у напрямку збільшення довгострокових інвестицій у реальний сектор та фінансування процесу модернізації: покращення розвитку інфраструктури та стабільності вітчизняної банківської системи; реформування інституційної основи фінансового регулювання; підвищення фінансової стійкості окремих банків; посилення антициклічності регулювання.

З боку Національного банку України банківська система країни є високочутливою до зміну світовій економіці, а тому потребує постійного моніторингу, аналізу та оцінки взаємовпливу мікро-та макрофакторів на банківську діяльність. Негативні дестабілізуючі внутрішні фактори.

Отже, банківський нагляд виступає незмінним чинником укріплення банківської діяльності країни. Адаптація вітчизняного банківського нагляду до міжнародних стандартів дозволить перейти до моделі розвитку банківського сектору, що характеризується пріоритетом якісних показників діяльності та орієнтацією на довгострокову ефективність.

ВИСНОВКИ

Фінансова стабільність банків, і зокрема питання моніторингу банківської діяльності в цілому, набуває все більшої актуальності в умовах фінансових криз, державного економічного та фінансового дисбалансу, особливо на тлі активних військових дій. Тому питання дослідження сутності фінансової стійкості банків з погляду довгострокової безпеки наразі є актуальним для банківської діяльності України.

Виявлено, що удосконаленню фінансової стабільності банківської діяльності сприятиме розробка адаптивного механізму до визначених основних принципів, перелік яких мінливий, що надає можливість спрогнозувати наслідки впливу як зовнішніх, так і внутрішніх фінансових впливів на банківську систему України.

Фінансову стабільність можна визначити як стан, за якого фінансова система є стійкою до потрясінь і несподіваних змін у фінансових дисбалансах. Фінансова стабільність зменшує ймовірність того, що ризики в процесі фінансового посередництва будуть достатньо серйозними, щоб порушити реальну економічну діяльність. Належне функціонування інфраструктури фінансового ринку та платіжних засобів є важливим для економіки в цілому.

З’ясовано, що характеристиками фінансової стійкості банків є надійність, збалансованість і пропорційність їх функціонування. Ключовим є вивчення реальних та потенційних ризиків, що становлять небезпеку для банківської діяльності (порушення нормативів, зниження прибутковості активів та капіталу тощо).

Закон України «Про Національний банк України» у ст. 1 визначає банківський нагляд як систему контролю та активних впорядкованих дій. На нашу думку, таке тлумачення не повністю розкриває це складне поняття, крім того, включення до його складу інших кредитно-фінансових установ також є помилковим.

Варто зазначити, що відбулося зменшення кількості діючих банків на 36 одиниць, з них 7 з іноземним капіталом. Недовіра та невпевненість у майбутньому банків призводить до відтоку капіталу з банківського ринку. Банкам стає все складніше залучати клієнтів для обслуговування.

Виявлено, що регулятивний капітал банків збільшився на 57266 млн грн. Достатність регулятивного капіталу є вищою за нормативне значення у 10%. За останній рік його значення збільшилося на 10,28 п. За останній рік його значення збільшилося на 16,77 п. Норматив миттєвої ліквідності Н4 значно перевищував необхідне значення згідно вимог НБУ у 20%, проте за 2020–2021 рр. період аналізу показник відсутній. Норматив поточної ліквідності Н5 був також вищим за необхідну норму у 40% та не опускався нижче 80,96%. Дана ситуація свідчить про значне накопичення коштів, які не приносять прибутку банкам. Норматив короткострокової ліквідності Н6 за період 2016–2021 рр. не опускався нижче 86% та відповідав встановленому нормативному значенню не менше 60%. Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) в межах 21,14%– 18,95%, що не перевищує норму у 25%. Проте, значення нормативу демонструє достатньо високий рівень сигналу кризи. Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) не виконувався у 2016 р. по банківській системі України, допустимий максимум згідно вимог НБУ якого складає 25%. У 2016 – вже 35,35%. Норматив Н11 та Н12 також дотримані банками України в нормі відповідно не більше 15% та 60%. Таким чином, в цілому банківські установи України дотримуються виконання нормативних вимог НБУ, окрім показника Н9-нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами. Зараз банкам вдається втримувати свою ліквідність лише через те, що вони розміщують свої активи у первинні та вторинні резерви, та не ризикують вкладати їх у високодохідні активи. Ті ж банки, що не зменшують обсягів кредитування, поступаються якістю кредитного портфеля на фінансовому ринку Україні.

Національний банк України реалізує комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підтримання фінансової стійкості держави та регулювання фінансового сектору в умовах дії воєнного стану. Впровадження зазначених вище заходів має сприяти зниженню попиту населення на готівкову валюту, збільшенню пропозиції в готівковому сегменті валютного ринку, забезпеченню позитивної динаміки міжнародних резервів країни, зміцненню ресурсної бази банківської діяльності, санації коштів населення на строкових банківських рахунках, що позитивно впливатиме на динаміку інфляції, амортизації об'єктивних труднощів тимчасового перебування українців за кордоном, додатковому фінансуванню Збройних Сил України, забезпеченню фінансової стійкості банківської діяльності країни.

З метою вдосконалення моніторингу фінансової стабільності банківської діяльності в умовах переходу до міжнародних стандартів вважаємо за доцільне:

– удосконалити процедуру ліцензування банківської діяльності;

– запровадити постійний моніторинг діяльності вітчизняних комерційних банків, зокрема їх фінансового стану;

– здійснювати постійний контроль за дотриманням нормативів банківської діяльності та чинного законодавства;

– запровадити постійні інспекційні перевірки банківської діяльності;

– здійснювати комерційними банками постійний поточний внутрішній контроль та зовнішній аудиторський контроль;

– розробити та надіслати наглядові інструкції для банківських установ щодо впровадження стандартів Базеля III;

– розробити та надіслати наглядові інструкції для банківських установ щодо переходу до стандартів міжнародної фінансової звітності, розробленої IASB.

Список використаних джерел

1. Азізова К.М. Комплексна оцінка достатності ресурсного потенціалу банку. *Бізнес Інформ.* 2014. № 1. С. 236–241.

2. Алексін Г.О. Роль інституту інвестиційного банкінгу в повоєнному відновленні економіки. *Економіка та суспільство.* 2023. Вип. 53. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2657/2573

3. Банки у серпні 2023 року: чого від них чекати бізнесу та українцям. Мінфін. URL: https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/banki-v-avguste-2023-goda-chego-ot-nih-zhdat-biznesu-i-ukraincam/

4. Барилюк І.В. Аналіз детермінант формування ресурсного потенціалу банків України. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2012. Вип. 22.1. С. 174–181.

5. Бартош О.М. Управлінський облік як основа ефективної системи управління банком. *Фінансовий простір.* 2014. № 1(13). С. 36–42.

6. Блащук-Дев'яткіна Н.З., Ігнатишина В.М., Скидан У.І. Сучасні тенденції формування ресурсів комерційних банків України. *Молодий вчений.* 2020. № 3 (79). С. 210–213.

7. Бобиль В.В. Обґрунтування інструментів управління банківськими ризиками в умовах фінансової кризи. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».* 2013. № 10. С. 122–128.

8. Бойко Д.І., Териця Д.О. Дослідження сутності ресурсного потенціалу банку. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2015. № 50. С. 319–321.

9. Бричко М. Оцінювання ефективності управління діяльністю банків в системі фінансових відносин їх стейкхолдерів : дис. … канд. екон. наук : 08.00.08. Суми, 2014. 265 с.

10. Брус С., Дробязко А. Чинники грошово-кредитної політики: світ та Україна в умовах воєнної агресії. *Економіка та прогнозування.* 2022. Том. 4. С. 109–124. DOI: https://doi.org/10.15407/eip2022.04.109

11. Вавра Д., Топф Б., Рей Н. Прив’язувати чи не прив’язувати: прийнятний режим курсу української гривні в умовах війни. Vox Ukraine. 2022, 19 грудня. URL: https://voxukraine.org/uk/

12. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2023. *МінФін. Економіка України.* URL: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/

13. Впровадження нових вимог до капіталу відповідно до норм Базеля та законодавства ЄС : *Презентація НБУ.* URL: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=47725151

14. Гаврилко Т., Мантач А. Ризики ресурсного забезпечення діяльності банківських установ. *Економіка та суспільство*, 2023. 53. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-42

15. Глібко С. Інвестиційна діяльність банків: правовий аспект. *Право та інновації*. 2014. N 4(8). С. 64–71. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/03/Glibko8.pd

16. Городніченко, Ю. Без страху перед плаваючим курсом гривні. Vox Ukraine. 2022, 21 листопада. URL: https://voxukraine.org/en/no-fear-of-floating-for-thehryvnia/

17. Данилишин Б. Монетарна політика Іраку в повоєнний період (2003-2009 роки). LB.ua. 2023. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/

18. Данилишин Б. Про досвід Ізраїлю під час Війни на виснаження (1967-1970 рр.). LB.ua. 2023. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/

19. Джулій Л.В., Білорусець Л.М., Ємчук Л.В., Бочуля Н.В. Особливості організації управлінського обліку в банках України. Вісник Хмельницького націон. ун.-ту. *Економічні науки*. 2020. № 4(1). С. 86–89.

20. Дрібні банки розповіли, як довго ще зможуть підвищувати депозитні ставки. URL: https://minfin.com.ua/

21. Закутна А., Плачинда В. Чи є ідеальний рецепт антикризової політики в умовах війни? *Дзеркало тижня.* 2022, 27 грудня. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/chi-isnuje-idealnijretsept-antikrizovoji-politiki-v-umovakh-vijni.html

22. Звіт про фінансову стабільність. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2023-roku

23. Зубова В.В. Основні підходи до визначення та класифікації банківських ризиків. *Ефективна економіка.* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_6_40

24. Іванчук Р.М., Іванчук О.А., Шеремета Д.В. Шляхи розвитку управлінського обліку в комерційних банках. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 3 (33). С. 186–191.

25. Кількість банків в Україні. *МінФін.* 24.06.2023. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2016/

26. Коваленко В.В., Сергєєва О.С. Стейкхолдери та їх вплив на розвиток банківського бізнесу. *Міжн. наук. журнал «Економічний дискурс».* 2. Вип. 2020. С. 75–85. DOI: https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-2-8

27. Козюк В. Повоєнне таргетування інфляції: ключові виклики. *Економіка України.* 2022. № 10. С. 15–34. DOI: https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.10.015

28. Кононенко О., Фартушний І. Поведінкові ефекти вкладників та особливості депозитування українського банківського інституту у період 2019-2022 рр. *Економіка та суспільство*, 2023. Вип. 53. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-59

29. Косар Н. С., Кузьо Н. Є. Напрями впровадження інновацій у маркетингову діяльність комерційних банків України в сучасних умовах. *Економіка і право.* 2018. № 1 (49). С. 143–150. DOI: https://doi.org/10.15407/econlaw.2018.01.143

30. Кривий В.І. Передумови виникнення поведінкової економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2016. Вип. 18, Ч. 1. С. 12–16.

31. Лепушинський В. Роль монетарної політики під час війни та в післявоєнному відновленні. National Bank of Ukraine, official internet-site. 2023.

URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Volodymyr_Lepushynskyi_Role_monetary_policy_in_wartime_and_post-war_recovery_pr

32. Лихолат С., Грицюк Т. Формування комплексу маркетинг-міксу у банківській сфері. *Економіка та суспільство*. 2022. (42). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-7

33. Ліндер Є.О. Вплив кредитного ризику на прибутковість кредитно-депозитного портфелю банку. *Економічний простір.* 2017. № 118. С. 153–161.

34. Махиня А.С., Ролінський О.В., Власюк С.А. Теоретичні аспекти банківського маркетингу. Матеріали IV Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. «*Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення*», 6-7 червня 2023р. Уманський НУС. Умань. 99 с.

35. Махиня А.С., Ролінський О.В., Власюк С.А. Теоретичні площини банківського маркетингу та маркетингової стратегії. Актуальні питання сучасної економіки : матеріали XV Всеукраїнської наукової конференції за міжнародною участю, 15 листопада 2023р. – Умань :УНУС. 2023. 320с.

36. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова Правління НБУ від 02.08.2004 № 361. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text

37. Найкращі банки України 2022 за версією Delo.ua та журналу "Топ-100. Рейтинги найбільших". URL: https://delo.ua/banks/obirajemo-naikrashhi-banki-ukrayini-golosuvannya-410045/#nomination-1

38. Ніколаєнко І.Л., Власюк С.А., Ролінський О.В. Інструменти управління кредитною діяльністю банку щодо виявлення та оцінки кредитного ризику. Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин, матеріали XIX Міжн. наук.-практ. конф. 27 травня 2024 р. Умань : 2024. 235с.

39. Ніколаєнко І.Л., Власюк С.А., Ролінський О.В. Особливості управління кредитною діяльністю банку в умовах військового стану.

Актуальні питання сучасної економіки : матеріали XVI Всеукр.наук. конф., 14 листопада 2024р. – Умань :УНУС. 2024. с. 307.

40. Облікова ставка, прогноз. *Національний банк України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblikovu-stavku-do-22

41. Оболенський О. Досвід банків розвинутих країн в галузі інвестиційної діяльності і можливості його реалізації в українській економіці. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2004. N 9. С. 204–212. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/54329/5/Obolenskyi_state_administration.pdf;jsessionid=C51FAAABF7C6C8D5481B0F0CDD9273A5

42. Основні показники діяльності банків. *Мінфін.* URL: https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/

43. Петрик О. Арифметика добробуту. *Дзеркало тижня.* 2022, 15 серпня. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/arifmetikadobrobutu.html

44. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління НБУ від 11.06.2018 р. № 64. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text

45. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури виведення з ринку банку в умовах воєнного стану: Закон України від 29.05.2023 р. № 3111-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3111-20#Text

46. Пушак Я.Я., Шевченко Н.В. Особливості формування та управління ресурсами банків в сучасних умовах. *Економічний вісник Донбасу.* 2022. № 3(69). С. 36–40.

47. Рейтинг банківських додатків. *Forbes.* URL: https://forbes.ua/money/reyting-bankivskikh-dodatkiv-chi-e-konkurenti-u-mono-chi-zmig-oshchad-obiyti-rayf-ta-otp-yake-mistse-u-top-10-posidae-privat-doslidzhennya-asotsiatsii-ema-10052023-13576

48. Рейтинг надійних банків України 2023. *FORINSURER.* URL: https://forinsurer.com/rating-banks

49. Рейтинг стійкості банків за підсумками 2 кварталу 2023. *МінФін.* URL: *https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/?date=2023-07-01*

50. Ренкінг фінансової надійності банків України. За 2 квартал 2023 року. URL: https://youcontrol.com.ua/bank-finscore/2023/2/

51. Реформа банківського сектору 2014-2018. Основні тенденції та ризики. URL: http://www.democracyhouse.com.ua/ua/2018/reforma-bankivskogo-sektoru-2014-2018-osnov/

52. Романенко О.О., Антонюк Д.С. Банківський маркетинг і маркетингова стратегія. *Молодий вчений*. 2015. № 11(26). С. 6

53. Романович А. Г. Маркетинговий аналіз на ринку банківських послуг. *Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні* : матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів (м. Львів, 2 березня 2023 р.) : тези доповідей. Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2023. – 560 с.

54. Сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-01#Text

55. Сайт Державного Фонду держмайна України. URL: https://www.fg.gov.ua/vkladnikam-i-kreditoram

56. Сайт Державної служби статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/

57. Сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/metodichni-materiali-z-bankivskogo-naglyadu

58. Сайт продуктів української компанії «НОКс фішес». URL: https://projects.noksfishes.info/#project

59. Солодухін С.В., Шайтанова Є.С. Сучасні підходи до аналізу впливу поведінкових факторів в управлінні економічними суб'єктами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017*. Вип. 15, Ч. 2. С. 129–132.

60. Стрес-тестування банків як інструмент банківського регулювання. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stres-testuvannya_bankiv_19-05-2023.pdf?v=4

61. Тарасевич Н.В. Актуальні аспекти формування системи ризик-менеджменту в банках України. *Modern Economscs.* 2020. № 21. С. 213–218.

62. Тарасевич Н.В., Назлуханян С.С. Сучасні тенденції розвитку маркетингу в банківській сфері. *Економіка і суспільство.* Мукачівський державний університет. 2017. Вип. 10. С. 665-669. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/113.pdf

63. Третяк Д.Д. Теоретичні аспекти ризик-менеджменту банку. *Економіка та держава.* 2022. № 1. С. 100–107.

64. Фрідман М., Шварц А. Дж. Монетарна історія Сполучених Штатів, 1867-1960 (том 14). Princeton University Press. 2008.

65. Штефан, Л. Закордонний досвід проведення монетарної політики центробанків під час війни. *Економіка та суспільство*. 2023. (53). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-69

66. Шульга Н.П., Еркес О.Е., Женжеруха П.О. Оцінка ризику репутації банку: погляди клієнтів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 32. С. 106–112.

67. International monetary fund. URL: http://www.imf.org

68. Kotler, P. (1972). Marketing Management: Analysis, planning, and control, 1re édition, Prentice-Hall

69. McCarthy, J. (1960). Basic Marketing: A Managerial Approach, Richard D. Irwin, Homewood, Illinois

70. ROI, ROMI і ROAS: в чому відмінності та як їх правильно рахувати. URL: https://ag.marketing/blog/roi-ta-romi-v-chomu-vidminnosti/

71. The world bank.URL: http://www.worldbank.org

72. Vivien Levy-Garboua, Gérard Maarek From one crisis to another (2022). Commentaire. №178 URL: https://www.commentaire.fr/dune-crise-a-lautre-13717/

Додаток А

Кількісні і якісні показники комерційних банків України як основа маркетингової стратегії банківської установи

Назва банку	Показник
БАНКИ З НАЙКРАЩИМИ УМОВАМИ ДЛЯ РОЗМІЩЕННЯ ДЕПОЗИТІВ	
АТ КБ «ПриватБанк»	**Кількість вкладників-фізосіб: 23,9 млн** **Кошти фізосіб: 333,94 млрд грн на 01.12.2022** Лідер депозитного ринку, найбільший роздрібний банк України. Українцям давно відомі програми «Скарбничка», «Приват-вклад», «Стандарт» та інші. У 2022 році після відповідного рішення НБУ банк оперативно надав клієнтам можливість купувати безготівкову валюту за умови розміщення на депозиті. Причому депозит, зокрема й валютний, можна розмістити через застосунок «Приват24» за лічені хвилини. Окрему увагу привертає спеціальна програма заощаджень «Слава героям», де ефективна ставка становить 14%. Програма призначена для військових. Поповнити рахунок чи зняти гроші з вкладу можна будь-коли (без закриття рахунку) та втрати відсотків, а керувати вкладом можна зі свого мобільного через «Приват24», коли є інтернет. Загалом за 2022 рік депозити та кошти населення у ПриватБанку збільшилися на 48%, або на 107,7 млрд. грн.
ПУМБ	**Кількість вкладників-фізосіб: 2,5 млн** **Кошти фізосіб: 38,05 млрд грн на 01.12.2022** Банк для збереження заощаджень. Попри війну він продовжує виконувати усі взяті на себе зобов'язання, зокрема як банк-агент ФГВФО. Так, 2022 року ПУМБ виплатив понад 715 млн українцям-вкладникам банків-банкрутів. А 83% клієнтів-фізосіб банку продовжили свої депозити. У січні 2023-го агенція «Кредит-Рейтинг» підтвердив рейтинг надійності банківських вкладів банку на рівні «5» (найвища надійність). У ПУМБ ставки за депозитами у гривні вищі за середньоринкові. Так, ставки за гривневими депозитами становлять: до 15% річних для «Дохідного», до 13,5% річних для «Накопичувального» та до 6% річних для «Вільного» депозиту. Депозити можна відкрити як у відділенні, так і у застосунку «ПУМБ Online». Восени 2022-го ПУМБ долучився до збирання коштів на морські дрони та закупив 50 браслетів «Азовсталь. Символ незламності». Аби відзначити незламність клієнтів банка, ПУМБ розіграв браслети серед усіх своїх вкладників, які під час акції (з 28 листопада до 30 грудня) відкрили депозит «Сталевий» на суму від 10 тис. грн. Депозит «Сталевий» із прибутковістю до 16% можна було відкрити як онлайн у «ПУМБ Online», так і у відділеннях банку у період з 7 листопада до 30 грудня 2022 року.
Sense (Альфа Банк Україна)	**Кількість вкладників-фізосіб: понад 3 млн** **Кошти фізосіб: 42,98 млрд грн на 01.12.2022** Sense Bank є одним із найбільших українських комерційних банків з міжнародним капіталом. З 2001 до 2022 року вів діяльність під брендом «Альфа-Банк Україна». У 2022 році

	правління установи вирішило відмовитися від цього бренду і продовжити роботу як Сенс Банк (Sense Bank). Sense Bank пропонує конкурентні ставки у гривні і середні в інвалюті. Деякі європейські та держбанки надають більші відсотки. Наприклад, у клієнтів є кілька можливостей покласти гроші на депозит за такими програмами: • «Прибутковий» — з найвищою відсотковою ставкою. Залучається на 3, 6, 12, 18 і 24 місяці з поповненням. Виплата щомісяця або капіталізація. • «Дохідний сейф» — безстроковий, із щомісячною капіталізацією, поповненням та зняттям коштів без втрат. • «Ощадний» — безстроковий, із щомісячною капіталізацією, поповненням та зняттям коштів без втрат, передбачає бонус до ставки. • «Мобільний» — на 7, 14 або 29 днів з виплатою наприкінці терміну.
Таскомбанк	**Кількість вкладників-фізосіб: 850 тис.** **Кошти фізосіб: 10,9 млрд грн на 01.12.2022** ТАСкомбанк давно є активним учасником депозитного ринку і за минулі роки встиг розвинути лінійку депозитних продуктів на будь-який смак. Якщо клієнт бажає отримати найвищу дохідність, то має класти кошти на депозит «Стабільний». Виплата відбуватиметься наприкінці дії або щомісяця, а ставка може сягати 16% річних у гривні. Є ще інший варіант — «Ощадний рахунок» — безстроковий, із можливістю поповнення і вільним зняттям, виплатою щомісяця із капіталізацією. Ставка за цим депозитом становить з урахуванням капіталізації відсотків понад 4%. Тобто «Ощадний рахунок» пропонує нижчі відсотки з вільним доступом до коштів. Варто також згадати, що напередодні новорічних свят банк розпочав акцію «Свято депозитних відсотків», у межах якої всі вкладники можуть збільшити відсоткову ставку за розміщенні кожного нового депозиту до 17% річних або отримати спеціальну акційну ставку — 20,23% річних у гривні.
Південний	**Кількість клієнтів: 720 тис.** **Кошти фізосіб: 11,4 млрд грн на 01.12.2022** Сьогодні «Південний» лишається одним із найбільших комерційних банків з українським капіталом на вітчизняному фінансовому ринку. Він пропонує кілька програм: «Прибутковий плюс» — з виплатою щомісяця, поповненням на 3, 6 і 13 місяців та «Мобільний депозит» — безстроковий, з поповненням і вільним зняттям. Ефективні ставки депозитів на суму 100 тис. грн становлять 15% і 5,1% відповідно. Банк регулярно переглядає умови депозитних програм, щоб зробити їх більш вигідними для вкладників. Так, 1 листопада 2022 року збільшилися відсоткові ставки за строковим вкладом фізичних осіб «Прибутковий плюс» у гривні. А від 20 жовтня 2022-го діє оновлена депозитна програма за вкладом «Класичний онлайн» для юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців. В оновленій програмі додана можливість розміщення короткострокових вкладів онлайн.

	З 22 лютого 2023 року у банку «Південний» діє нова депозитна програма — вклад «Заставний плюс». Її особливість у тому, що оформляється для клієнтів-фізосіб лише як забезпечення за кредитом та р гарантією юридичної особи або фізособи-підприємця.
БАНКИ З НАЙКРАЩИМИ УМОВАМИ ДЛЯ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ	
Sense (Альфа Банк Україна)	**Портфель кредитів фізособам і ФОП: 31 млрд грн на 01.12.2022 р.** Sense Bank обслуговує понад 3 млн фізичних осіб та 82 тис. ФОПів і традиційно активно надає фізособам кредит готівкою. Проте минулого року найголовнішим викликом було зберегти клієнтську базу, людей, що опинилися через війну у важкій ситуації. Тож банк довів, що здатен гнучко працювати з позичальниками. Загалом за минулий рік 66 тисяч клієнтів скористалися програмою 80/20, яка допомогла їм закрити кредити на кращих умовах. Понад 100 тисяч клієнтів зробили вибір на користь програми реструктуризації від Sense Bank, що здатна полегшити щомісячне кредитне навантаження на особистий бюджет. Скористатись реструктуризацією від Альфа-Банку Україна можуть клієнти з простроченою і заборгованістю за кредитом готівкою чи кредитною карткою від 10 тис. грн. При цьому термін до повного погашення заборгованості має бути більше, ніж 3 місяці. Сьогодні банк пропонує широку лінійку кредитних продуктів: кредит готівкою на суму до 100 тис грн на строк до 48 міс.; споживчі кредит на товари та послуги на суму до 50 тис. грн. на строк до 24 міс. і карткові кредитні продукти.
ПриватБанк	**Портфель кредитів фізособам і ФОП: 69,79 млрд. грн на 01.12.2022 р.** ПриватБанк має найбільший портфель кредитів фізособам та ФОП на ринку. Протягом 2022 року новими клієнтами банку стали понад 150 тисяч громадян. Дбаючи про своїх клієнтів в умовах нестабільності, банк минулого року тимчасово запроваджував кредитні канікули та скасовував відсотки по кредитах на картках. Проте згодом ПриватБанк почав процес відновлення кредитних програм та кредитних лімітів по карткам і сьогодні клієнти банку вже можуть скористатися довоєними можливостями кредитних програм банку. Для покриття підвищених кредитних ризиків за умов війни, у 2022 році ПриватБанк сформував резервів на суму понад 14,5 млрд грн. Наразі можна скористатися кредитом готівкою, оплатою частинами або миттєвою розстрочкою на суму до 300 тис. А максимальний кредитний ліміт за карткою "Універсальна", складає 200 тис. грн з пільговим періодом до 55 днів без переплат.
ПУМБ	**Портфель кредитів фізособам і ФОП: 19,25 млрд грн на 01.12.2022 р.** На початку повномасштабного вторгнення ПУМБ запровадив кредитні канікули для власників всіх кредитних продуктів, які діяли до вересня 2022 року. У вересні банк запропонував клієнтам новий кредитний продукт – кредитну картку всеМОЖУ Онлайн.

	Ця всеМОЖУ Онлайн від ПУМБ – нова кредитна картка з перевагами: пільговий період до 62 днів на всі типи операцій, комісія за зняття та перекази кредитних коштів становить лише 2,99%, поповнення мобільного рахунку та сплата за комунальні послуги у додатку ПУМБ Онлайн – без комісії. Відсоткова ставка по завершенню пільгового періоду становить 2,99% на місяць.
Універсал банк (monobank)	**Портфель кредитів фізособам і ФОП: 26,48 млрд грн на 01.12.2022 р.** У перший день війни, 24 лютого, monobank тимчасово призупинив розрахунки коштом кредитних засобів. Кредитним лімітом користуватись стало неможливим. Втім, у прес-службі фінустанови попросили зберігати спокій і не піддаватись паніці. Банк активно шукав рішення у складній ситуації і з 1 квітня минулого року знизив ставку по всіх кредитних продуктах до 1,6% на місяць. Повернутись до стандартних умов кредитування й відновити довоєні ставки банк зміг 1 серпня минулого року. Наразі у monobank кредитний ліміт по картці становить до 100 тис. грн. з пільговим періодом 62 дні, а відсоткова ставка: 3,1% на місяць за карткою (нараховується на максимальну заборгованість на день, за умови її непогашення в повному обсязі в пільговий період, за кожний день з моменту виникнення заборгованості); 1,9% за Розстрочкою та Кредитом готівкою (на кредиті, відкриті до 1 серпня, пільговий тариф збережеться до кінця дії договору).
Південний	**Портфель кредитів фізособам і ФОП: 343 млн грн на 01.12.2022 р.** З 24 лютого минулого року банк «Південний» запровадив кредитні канікули для всіх своїх клієнтів. Клієнти – фізичні особи змогли скористатись канікулами протягом трьох місяців, з 1 березня до 31 травня 2022 року. У цей період банк не стягував штрафи за прострочену заборгованість і не застосовував підвищену процентну ставку за всіма кредитами. Зазначимо, що банк активно розвиває унікальні галузеві програми кредитування. Власне, банк пропонує окремі умови для моряків. Так, фіксований строк кредитування за програмою складає 12 місяців, а сума кредиту – від 5 тис. грн до 500 тис. грн. При цьому погашення основного боргу за кредитом відбувається з 3-го місяця користування кредитними коштами. Південний також надає стандартні кредити готівкою фізособам на суму до 500 тис. грн. на строк до 60 місяців з фіксованою процентною ставкою 20% річних.
БАНКИ З НАЙКРАЩИМИ КАРТКОВИМИ ПРОДУКТАМИ	
Універсал Банк (monobank)	**Кількість клієнтів: 6,9 млн.** **Кількість структурних підрозділів: 13.** Для роботи monobank використовується банківська ліцензія Універсал Банку. У 2018 році monobank був визнаним найкращим українським FinTech-стартапом за версією Pay Space Magazine Awards і "Необанком року" від FinAwards. Щодня через monobank звершується близько 4,4 млн покупок. Цікаво, що з часу заснування через необанк клієнти звершили 4,3 млрд покупок і витратили вже понад 2,8 трлн грн – два

	доходи воєнного бюджету всієї України. Загалом же клієнти отримали майже 4 млрд грн кешбеку. Відразу опісля широкомасштабної війни monobank у категоріях кешбеку від банку лишив тільки найголовніше – продукти, медицину і авто та АЗС. З цих варіантів можна було обрати, як зараз, не більше двох категорій. Від партнерів у березні кешбеку не було взагалі. Так само з початком війни monobank стрімко обмежив користування кредитними лімітами. Були зупинені всі операції в рахунок кредитних коштів. Однак, вже за три місяці стало відомо, що банк вирішив повернути ліміти клієнтам. Згодом в monobank переглянули це рішення і повернули кредитні ліміти на картах. Але з обмеженнями в 10 тис. грн. Крім того, кредитними коштами можна було розрахуватися тільки за покупки в магазинах або поповнити рахунок мобільного. Знімати готівкові кошти з кредитних карт було заборонено.
ПриватБанк	**Дата заснування: 1992 року.** **Кількість клієнтів: понад 19,1 млн.** **Кількість структурних підрозділів: 1210.** У перший же день війни у банку запевнили, що безготівкові розрахунки за його картками працюють без обмежень, а зняття готівки через банкомати Приватбанку справді було доступне, окрім випадків, пов'язаних з інкасацією. Строк дії карток Приватбанку було автоматично подовжено на 180 днів. У банку відразу прийняли рішення тимчасово зупинити покупки через "Оплату частинами". Окрім того, згідно з відомою постановою НБУ №18, Приватбанк долучився до призупинення роботи валютного ринку, крім операцій продажу інвалюти клієнтами. Того ж дня Приватбанк прийняв рішення скасувати комісію на зняття готівки з кредитних карток приватних осіб. "Приват" також відразу обмежив можливість користуватись кредитними коштами, але вже 26 лютого заявив, що її буде відновлено в межах встановленого ліміту на картці. Підвищення кредитного ліміту стало недоступним, але клієнти змогли користуватись коштами в межах наявного ліміту.
ПУМБ	**Дата заснування: 1991 рік.** **Кількість клієнтів: 1,5 млн.** **Кількість структурних підрозділів: 226.** Дебетова картка всеКАРТА від ПУМБ лишається простою та вигідною банківською карткою для щоденних потреб. Не дивлячись на війну, банк зберіг вигідні тарифи для власників карток ПУМБ: безкомісійне зняття готівки в усіх банкоматах України, безкомісійні перекази на картку будь-якого банку у гривні у додатку ПУМБ Online, безкоштовне поповнення мобільного та оплата комунальних у ПУМБ Online. Відкриття та обслуговування картки є безкоштовним. Все це дозволило у 2022 році збільшити кількість користувачів всеКАРТА на 2.5%, порівняно з 2021. Також, попри війну, ПУМБ не припиняє запускати нові сервіси та продукти, які допомагають клієнтам в управлінні своїми фінансами. З жовтня 2022 року пластикову дебетову картку від

	ПУМБ можна замовити у мобільному додатку ПУМБ Online та отримати за допомогою Нової пошти. Сервіс доступний як вже існуючим, так і новим клієнтам банку. У листопаді, у зв'язку зі змінами законодавства, у військових пенсіонерів з'явилась можливість користуватись соціальною карткою для виплат всеКАРТА. Серед переваг соціальної картки від ПУМБ – відсутня комісія за оплату комунальних послуг та поповнення рахунків мобільних операторів.
Південний	**Дата заснування: 1993 рік.** **Кількість клієнтів: 1,3 млн.** **Кількість структурних підрозділів: 49.** Сьогодні Південний лишається одним з найбільших комерційних банків з українським капіталом на вітчизняному фінансовому ринку. І на початку вторгнення РФ установа прийняла подібні до своїх конкурентів кроки. З початком війни власникам карток Mastercard, дійсних до лютого 2022 року та пізніше, банк подовжив термін дії даних карток до поліпшення ситуації в країні. Стосовно власників карток Visa цього зробити не вдалося. А 28 лютого банк повідомив, що надає кредитні канікули на 30 днів для всіх клієнтів-юросіб. Канікули поширювались і на тіло кредиту, і на відсотки. З 1 березня до 31 травня 2022-го "Південний" запровадив і кредитні канікули для фізосіб. За кредитними картками кредитні канікули було введено на три місяці з наступним механізмом погашення: встановлено обов'язковий мінімальний платіж на рівні 0 грн; процентна ставка – без змін, але проценти можна сплатити до 31 травня 2022 року; комісії без змін. Наприкінці березня в умовах воєнного стану банк Південний пропонував клієнтам підтримати збройні сили України шляхом інвестування у військові ОВДП. А протягом місяця з початку клієнти Південного перерахували майже 50 млн грн на благодійність – допомогу армії та гуманітарну допомогу українцям.
Sense (Альфа Банк Україна)	**Дата заснування: 1992 рік.** **Кількість клієнтів: понад 3 млн.** **Кількість структурних підрозділів: 143.** Наразі Sense Bank є одним з найбільших українських комерційних банків з міжнародним капіталом. З 2001-го по 2022 рік він вів діяльність під брендом Альфа-Банк Україна. У 2022 році правління установи вирішило відмовитися від бренду Альфа і продовжити роботу під іншим брендом — Сенс Банк (Sense Bank). У перший же день війни тоді ще Альфа-Банк Україна заявив, що відділення банку обслуговували клієнтів у стандартному режимі, у банкоматах на зняття готівкових коштів з дебетових карток встановили ліміт 20 тис. грн на добу на одного клієнта. Здійснення переказів між власними картками та на картки інших банків у додатках та через POS-термінали відбувалося без обмежень. При цьому, клієнти мали змогу здійснювати продаж валюти в мобільному банку без обмежень, але продаж валюти клієнтам, звісно, не здійснюється.

	З 1 березня до 1 червня 2022 року Альфа-Банк оголосив кредитні канікули для всіх фізосіб-власників кредитних карток. За всіма кредитними картками встановлювалися канікули при встановленні обов'язкового мінімального платежу на рівні 0 грн, процентна ставка – без змін, проценти оплачувались шляхом збільшення суми загальної заборгованості.
БАНКИ З НАЙЛІПШИМИ КРЕДИТНИМИ УМОВАМИ ДЛЯ МСБ ТА КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ	
Укрексімбанк	**Дата заснування: 1992** **Кількість діючих структурних підрозділів: 48** **Портфель кредитів юрособам: 122 млрд грн** Державний Укрексімбанк традиційно надає бізнесу великий спектр послуг. Наприклад, інвестиційні кредити на розвиток бізнесу з цільовим використанням коштів, а саме на капітальні витрати, ремонтні роботи, започаткування нового виду або додаткового напряму діяльності тощо. Строк кредитування за такими кредитами до 5 років, але за фінансуванні витрат, пов’язаних з рекламними та маркетинговими заходами, та/або придбанні комплектуючих — до 12 місяців. При цьому банк просить як авансовий внесок лише 30% від вартості проєкту. Водночас для МСБ передбачена низка інших кредитів: банк є активним учасником державної програми «5-7-9», програм фінансування аграрного сектору, підтримки експорту. За обсягами кредитування клієнтів аграрного сектору банк входить до п’ятірки найактивніших банків-кредиторів. Для МСБ також передбачені кредити під заставу депозиту. Ці кредити надають у межах партнерської державної програми з енергозбереження.
ПриватБанк	**Дата заснування: 1992** **Кількість діючих структурних підрозділів: 1210** **Портфель кредитів юрособам: 192 млрд грн** Державний ПриватБанк хоч і асоціюється переважно з обслуговуванням населення, теж активно розвиває кредитування корпоративних клієнтів. Він уже пропонує спеціальні програми для аграріїв: наприклад, «Агросезон» передбачає графік погашення кредиту, адаптований до сільськогосподарського циклу. Кредит до того ж частково забезпечується державною гарантією, завдяки чому заставою потрібно покрити лише 50% суми кредиту. Максимальна сума — 6 млн грн без додаткового забезпечення (тільки державна гарантія та порука). За 2022 рік ПриватБанк на 58% збільшив кредитний портфель юросіб. Лише у листопаді банк видав українському бізнесу 1523 кредити на суму 2,077 млрд грн. Це на 20% більше, ніж у листопаді 2021-го, а середня сума кредиту становить 1,36 млн грн. Найбільше було видано агробізнесу — 37% від загального обсягу кредитування.
Південний	**Дата заснування: 1993** **Кількість діючих структурних підрозділів: 49** **Портфель кредитів юрособам: майже 21 млрд грн** «Південний» пропонує підприємствам низку кредитних програм для фінансування поточної діяльності, інвестицій у розвиток

	бізнесу, зокрема, рефінансування інвестиційних витрат, придбання обладнання, спецтехніки, транспортних засобів, а також спеціальні програми для аграріїв. З початком війни банк активно шукав способи підтримки бізнес-клієнтів, що зрештою привело до підготовки й запуску спільного проєкту з латвійським банком Regionala investiciju banka (RIB). Йдеться про програму «Південний West bridge», яка допомагає українському бізнесу отримати фінансування для розвитку в Європі. Скорочення попиту в Україні та воєнні ризики змусили багато українських підприємств шукати виходи на ринки ЄС. Багатьом бізнесам довелося релокуватися. Звісно, ці кроки спричиняють дефіцит оборотного капіталу і збільшують витрати на придбання активів на новому ринку. Отримати на це банківське фінансування — серйозна проблема, яку й покликана вирішувати програма «Південний West bridge».
ПУМБ	**Дата заснування: 1991** **Кількість діючих структурних підрозділів: 172** **Портфель кредитів юрособам: 40,84 млрд грн** Сьогодні ПУМБ фінансовий партнер більше 100 тисяч корпоративних клієнтів, чия довіра безцінна. За минулий рік банк надав кредитну підтримку бізнесу на суму у майже 16 млрд грн та навіть розпочав кредитування фізичних осіб-підприємців, запустивши нову дистанційну позику на розвиток бізнесу «всеБІЗНЕС» - швидкий онлайн-кредит без застави у розмірі до 500 тис грн. Головний обсяг кредитування бізнесу припадає на оптову торгівлю – 10,03 млрд грн. На другому місці сільське господарство – 9,5 млрд грн, а на третьому з великим відривом – виробництво харчових продуктів – 3,34 млрд грн. Підтримка бізнесу банком не обмежилась лише одним фінансуванням. Ще на початку повномасштабного вторгнення банк прийняв ряд важливих рішень, які допомогли клієнтам легше долати кризу, а також, турбуючись про їх безпеку, впровадив низку нових дистанційних послуг та сервісів.
Ощадбанк	**Дата заснування: 1991** **Кількість діючих структурних підрозділів: 1182** **Портфель кредитів юрособам: 112,6 млрд грн** Державний Ощадбанк активно зміцнює свої позиції на ринку кредитування юридичних осіб. За 2022 рік він став одним із ключових банків з підтримання бізнесу та економіки України. Бізнес-клієнтам було надано 12,6 млрд грн кредитних коштів. Гроші на розвиток бізнесу отримали більш ніж 4 тис. підприємств, в яких працюють до 100 тис. українців. Кредитний портфель МСБ Ощадбанку перевищив 17 млрд грн, ще сім років тому він становив 2 млрд грн. Ощадбанк — один із небагатьох банків, який продемонстрував зростання кількості бізнес-клієнтів. Залишки коштів на рахунках клієнтів зросли на 8 млрд грн. На початку 2023 року Ощадбанк розпочав реалізацію програми з надання грантової підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу. Програму «Доступ до фінансування та підтримка

	стійкості ММСП в Україні» фінансує уряд Німеччини та реалізує німецька федеральна компанія Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH у співпраці з Deutsche Sparkassenstiftung für international Kooperation (DSIK) та Фондом розвитку підприємництва.
БАНКИ З НАЙКРАЩИМИ СЕРВІСАМИ ОНЛАЙН ТА МОБІЛЬНОГО БАНКІНГУ	
monobank	**Кількість завантажень у Play Маркет – понад 10 млн, оцінка 4,9 балів з 5-ти.** Як за нашими результатами, так і на думку користувачів Play Маркет, monobank за зручністю мобільного банкінгу посідає перше місце. На сьогоднішній день там пропонується шість категорій кешбеку від банку: продукти, витрати на тварин, книги, медицину, розваги і кафе з ресторанами. Обрати можна тільки дві категорії. Категорій по кешбеку від партнерів 10. Наприклад, по Аптеці БАМ, Glovo, Taxi838 тощо. Обрати можна всім Найбільший кешбек по Teahause.ua – 20%. Отриманий кешбек можна або вивести, або передати на благо, обравши якісь із багатьох фондів, першим серед яких йде "Повернись живим". Втім, на благодійність можна надсилати кошти і окремо в категорії "Інші платежі". Кредит можна взяти двома способами: через розстрочку на картку і покупку частинами. У категорії "Накопичення" можна не тільки "відкрити банку" для накопичень, так і купити державні облігації в гривні, доларі і євро. У цьому ж розділі можливо відкрити депозит, вказавши валюту і строк. Так само у застосунку можна придбати валюту за умови розміщення її на депозиті на 3 місяці.
Приват24	**Кількість завантажень у Play Маркет – понад 10 млн, оцінка 4,8 балів з 5-ти.** Приват24, який у нашому рейтингу посів друге місце, користувачі Play Маркет оцінили так само гідно. Застосунок справді зручний. Щоправда, у Приват24 немає кешбеку у класичному значенні. Замість цього у застосунку є програма лояльності "Бонус Плюс". Основна ідея програми полягає в тому, що клієнти банку при покупці в магазині-партнері банку отримують свого роду бонуси, які потім можуть використати для розрахунку у торгових точках партнерської мережі. У розділі "Платежі" можна так само допомогти як армії, так і цивільним. При вході у розділ відкривається перелік фондів. У тому ж розділі можна оплатити податки і збори, інтернет та ТБ, штрафи, заплатити за освіту та комунальні послуги. Передати кошти на благодійність можна і в окремому однойменному розділі. Придбати у Приват24 також можна і ОВДП. Дохідність по гривні складає залежно від строку 12-19,25%, по долару і євро – 1,5-3,25% і 2% відповідно.
Пумб Online	**Кількість завантажень у Play Маркет – понад 1 млн, оцінка 4,6 балів з 5-ти.** У мобільному додатку ПУМБ Online доступні усі банківські та

	фінансові послуги: daily banking (перекази з картку на картку без комісії, оплата комунальних послуг без комісії, поповнення рахунків мобільних операторів без комісії та інші послуги). Доступний також digital office (відкриття віртуальних карток, депозитів та кредитів онлайн, отримання виплат від Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, отримання виписок та інших сервісів), програми лояльності, кешбек-програми банку та партнерів (кешбек нараховується як на власні, так і на кредитні кошти). Клієнти також можуть скористатись реферальною програмою "Запроси друга", небанківськими сервісами (продаж патріотичного благодійного мерчу в рамках проекту "Ми однієї крові", страхування) та інші сервіси. На кінець грудня 2022 у додатку було понад 1,2 млн активних користувачів. Мінімальна сума для виводу грошей по кешбеку (як від банку, так і партнерів) –100 грн на будь-який рахунок ПУМБ у гривні. Є можливість обирати всіх бажаних Партнерів з переліку запропонованих. Придбати тут можна і ОВДП, відсотки по яких у гривні складають 13-20,25%.
Sense Super Upp	**Кількість завантажень у Play Маркет – понад 1 млн, оцінка 4,2 балів з 5-ти.** Цей застосунок має програму винагород Cash'U CLUB. По-перше, вона включає д**о** 7 категорій з кешбеком до 6% та 0,5% кешбеку за всі розрахунки Apple Pay або Google Pay. По-друге, є можливість задонатити бонуси підтримку ЗСУ, акції від партнерів, щомісячний вибір кешбек-категорій. У застосунку також можна купляти цінні папери держави, випущені для підтримки ЗСУ та економіки України під час війни. Купувати їх можна без комісії, а погашення відбувається повністю автоматично. Щодо депозитів, то тут пропонуються відносно високі ставки. У додатку можна контролювати як самі ставки, так і строк, дату відкриття та погашення, виплату відсотків, історію, договір. Також в додатку, як і в Приват24, існує "Скарбничка", щоб накопичувати гроші та отримувати відсотки на вже зібрану суму.
IZI-Bank	**Кількість завантажень у Play Маркет – понад 500 тис., оцінка 4,6 балів з 5-ти.** Після завантаження додатку можна отримати кредитний ліміт до 200 тис. грн, ставка по якому складає 4,9% в місяць (до 62 днів). Оплата за власні кошти комуналки, поповнення мобільного, переказ з картки на картку, валюто обмін, зняття готівки в банкоматах безкоштовне. Якщо за кредитні – по деяких операціях передбачено відсоток. Обов'язковий мінімальний платіж – сума нарахованих відсотків за попередній період станом на останній робочий день місяця, не менше 100 грн та не більше суми заборгованості. Наразі по картці IZIBank діє кешбек на категорії який щомісячно можна обирати в залежності від планів та потреб. Тут один кешбек як за кредитні кошти, так і за дебетні. Максимальна сума для місячного накопичення – 600 грн. Мінімальна сума для виводу кешбеку – 100 грн.